

Johanna Piskunen, Kirsikka Tschaplin

Lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

1.11.2024

TIIVISTELMÄ

Tekijät:	Johanna Piskunen, Kirsikka Tschaplin
Otsikko:	Lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa
Sivumäärä:	36 sivua + 2 liitettä
Aika:	01.11.2024
Tutkinto:	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma:	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Varhaiskasvatus
Ohjaaja:	Lehtori Miia Ojanen

Tämän opinnäytetyön aihe muotoutui espoolaisen päiväkodin erään lapsiryhmän tarpeiden huomioimisesta ja lasten sensitiivisen kohtaamisen tärkeydestä. Tavoitteena oli lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa siten, että lapsen osallisuuden avulla lapsi kokee olevansa arvokas.

Teoreettisessa viitekehyksessä olivat kohtaamisen, vuorovaikutuksen ja voimaantumisen teoriat. Opinnäytetyössä tarkasteltiin monipuolisesti varhaiskasvatusikäisiin liittyviä tutkimuksia ja teoksia, ja huomioitiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen oppimisen tavoitteita. Suunnittelun lähtökohtana olivat myös viisivuotiaan lapsen kehitys ja toteutuksessa mukana olleiden lasten vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet.

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin neljän toiminnallisen tuokion kokonaisuutena varhaiskasvatuksessa 5-vuotiaiden lasten kanssa. Tärkeää lapsen kehityksen kannalta ovat lapsen kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että lapsen aloitteisiin vastataan.

Työtapoina toiminnassa olivat piirtäminen, leikki, askartelu, liikkuminen, valokuvaaminen sekä keskustelut monipuolisia oppimisympäristöjä hyödyntäen. Toiminta oli kokemuksellista, siinä tuettiin lapsen osallisuutta ja vuorovaikutusta.

Saadun palautteen perusteella teoreettisesta viitekehyksestä ja lasten vahvuuksien huomioimisesta lähtenyt suunnittelu ja toteutus onnistuivat. Tavoite lapsen myönteisestä kohtaamisesta toteutui. Lapset saivat arvokkaita kokemuksia nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta, osallisuudesta ja omista vahvuuksistaan, joiden avulla voimaantuminen voi mahdollistua.

Avainsanat: Kohtaaminen, myönteinen vuorovaikutus, vahvuudet, voimaantuminen, varhaiskasvatus

---

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Authors: Johanna Piskunen, Kirsikka Tschaplin
Title: Positive Encountering with Young Children and Supporting Their Empowerment
Number of Pages: 36 pages + 2 appendices
Date: 01 November 2024

Degree: Bachelor of Social Services
Degree Programme: Degree Programme in Social Services
Specialisation option: Early Childhood Education
Instructor: Miia Ojanen, Senior Lecturer

The idea for this thesis stemmed from the needs of engagement of a group of children in an Espoo kindergarten. The objectives were positive engagement with the children and to encourage their sense of achievement and participation.

The theoretical framework included encountering, interaction and empowerment. We used various research and writings, considering early childhood aged children, and the goals of the broad-based examination of content and phenomena of the Early Childhood Education Curriculum. Another basis for the planning was the development of five-year-old children, their strengths and interests.

This functional thesis was implemented through a total of four sessions in the early childhood education setting with five-year-old children. It is important to recognise and incorporate the children's interests and initiatives to achieve genuine development.

The methods of this project, implemented in variable environments, were playing, drawing, crafts, movement, photographing and discussions. The activities highlighted and supported the children's enthusiasm and inclusion.

According to the feedback, the theory-based planning and execution were successful. Recognition of the strengths of the children and positive encountering with the group were also realized. The children gained valuable learning experiences promoting their confidence and supporting their inner strengths.

Keywords: Encountering, positive communication, strengths, empowerment, early childhood education

---

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

1	Johdanto	1
2	Työelämäkumppani ja opinnäytetyön taustaa	2
2.1	Yhteistyöpäiväkoti	2
2.2	Varhaiskasvatus	3
3	Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	4
4	Viisivuotiaan kehityksellisiä piirteitä	6
5	Kohtaaminen ja vuorovaikutus	8
5.1	Kasvattajan ja lapsen välinen sanaton vuorovaikutus	9
5.2	Kohtaamisen laadun merkitys	10
5.3	Hyväksyntä, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen	12
6	Voimaantuminen	13
6.1	Voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa	14
6.2	Yhteisön ja vahvuuksien merkitys voimaantumiseen	15
6.3	Ympäristön merkitys voimaantumisessa	16
6.4	Luovuus voimaannuttavana menetelmänä	17
7	Opinnäytetyön toteutus	18
7.1	Opinnäytetyön tavoitteet	18
7.2	Kohderyhmän kuvaus	18
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	19
7.4	Toiminnan suunnittelu, sisältö ja toteutus	19
7.4.1	Tutustumista, vahvuuksia ja kaverisuhteiden vahvistamista	22
7.4.2	Valokuvaamista, piirtämistä ja mielikuvituksen herättelyä	24
7.4.3	Vuorovaikutussuhteiden ja vahvuuksien vahvistamista	27
7.4.4	Kädentaitoja ja itsetunnon vahvistamista	29
8	Opinnäytetyön arviointi	30
9	Pohdinta	34
	Lähteet	37

Liitteet

Liite 1. Toimintatuokiot

Liite 2. Espoon huoltajan suostumus

1 Johdanto

Tunteiden ilmaisemiseen, lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja kasvattajien tapaan kohdata erilaiset oppijat kiinnitetään nykyään paljon huomiota. Asia on ajankohdainen ja se on ollut esillä kasvattajien välisissä keskusteluissa. Esimerkiksi Susanna Isotalon (2024) osatutkimus, Opettajan katse, tukee lapsen vuorovaikutusaloitteita varhaiskasvatuksessa ja viittaa kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tärkeyteen. (Isotalo & Ukkonen-Mikkola & Lämsä & Rutanen 2024.)

Lapsen arvon näkemisen huomioiminen varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen ja merkityksellinen. Tähän aiheeseen tarttuminen oli hyödyllistä myös työelämäkumppanimme, espoolaisen päiväkodin mielestä. Päiväkodissa oli huomioitu positiivisuutta työyhteisössä. Siellä koettiin hyväksi kiinnittää huomiota myös kasvattajien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen. Tämän vuoksi lapsen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen valikoitui opinnäytetyömme aiheeksi.

Lapsen kohtaaminen ja huomioiminen varhaiskasvatuksessa luovat perustan lapsen motivaatiolle ja halulle kuulua ryhmään ja yhteisöön. Tämä heijastuu luonnollisesti myös ympäröivään yhteiskuntaamme ja siihen, miten kehittyvät ja kasvavat lapset kokevat sen omakseen. Kohtaamisen tapa luo pohjaa myös lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Hyväksyvästi vastaanotettu lapsi tuntee olevansa arvostettu, odotettu ja tärkeä osa ryhmäänsä. (Opetushallitus 2022: 21–23.)

Myös Thompson ja Goodman (2009) puhuvat artikkelissaan lapsen positiivisen ja lämpimän kohtaamisen tärkeydestä. Heidän mukaansa myönteinen suhde voi innostaa oppimiseen, myönteisempään hoitoon tulemiseen ja itsevarmuuden sekä akateemisten valmiuksien vahvistumiseen. Positiivisella, lämpimällä ja arvostavalla suhteella on paljon merkitystä lapsen elämässä. (Thompson & Goodman 2009: 238.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena lapsen voimaantumiseksi olivat myönteinen kohtaaminen sekä erilaiset voimauttavat toimintatuokiot. Lisäksi vahvistimme lapsen kykyä luottaa itseensä, halua osallistua ja lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaansa. Huomioimme lasten oppimisen tavat, heidän vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa. Toimintaan osallistuneet viisivuotiaat lapset saivat monipuolisia välineitä ja oppimista-
poja osallisuuden, vuorovaikutuksen ja itseilmaisun tukemiseksi neljän toimintatuokion kokonaisuutena.

Lapsen itsetunto vahvistuu kokemusten pohjalta. Se ei ole perinnöllistä, toisin kuin temperamentti. Lapsen luontainen tapa reagoida asioihin ja esimerkiksi osallistua, ilmaisevat herkkyyttä ja lapsen tapaa olla tilanteissa. Luontaiset piirteet muovautuvat persoonallisuuden kehittyessä ja ympäristön vaikutuksesta. Temperamenttierot lapsilla vaikuttavat siihen, miten heihin suhtaudutaan. (Keltikangas-Järvinen 2010: 176–178.) Tukeaksemme lapsen oppimista ja kasvua ja tyytyväisyyttä omiin kykyihinsä, myönteisten suhteiden luominen on tärkeää (Charfe 2019: 12).

2 Työelämäkumppani ja opinnäytetyön taustaa

2.1 Yhteistyöpäiväkoti

Työelämäkumppanimme oli espoolainen päiväkotikoti, jossa noudatettiin vahvuus- ja positiivisuuspedagogiikkaa sekä Espoon arvojen mukaisesti luontokasvatusta. Keskustelussamme päiväkodin johtajan kanssa esille nousivat ryhmän lasten tarpeet tulla huomioiduiksi ja saada osallisuuden kokemuksia rauhallisessa ilmapiirissä. Aikuisen pysähtyminen lasten äärelle koettiin tärkeäksi. Kasvattajien merkitys lasten kohtaamisessa ja pienryhmätoiminnassa on merkittävä. Ryhmän lasten huoltajat olivat myös esittäneet toiveita pienryhmätoiminnan jatkamisesta ja näkivät sen tarpeellisuuden. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden toteutimme 5-vuotiaiden kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) ja Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) yhtenä kokonaisuutena on ilmaisun monet muodot, joka tukee lapsen kykyä ymmärtää ja hahmottaa maailmaa. Itsensä ilmaiseminen luovin menetelmin auttaa lapsen sosiaalisten taitojen ja myönteisen minäkuvan kehitystä. Lapsia tuetaan ilmaisemaan itseään sanallisesti ja kehollisesti. Lapset saavat kokemuksia taiteesta ja ilmaisusta, jotka edistävät hyvinvointia. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan myös digitaalisuuden hyödyntäminen taidekokemusten saamiseksi. (Opetushallitus 2022: 47; Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022: 55–56.)

Oppimisympäristöt ovat merkityksellisiä varhaiskasvatuksessa. Niiden avulla lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta tuetaan arjessa. (Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa.) Käytimme tuokioillamme hyödyksi sekä päiväkodin sisätiloja että lapsille tuttua lähimetsää. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) mainitaan, että ympäröivää luontoa käytetään monipuolisesti hyödyksi oppimis- ja toimintaympäristönä. Ne tarjoavat lapsille vaihtoehtoja monipuoliseen tekemiseen ja liikkumiseen. (Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022: 39–40; Opetushallitus 2022: 36–37.)

Päiväkodissa oli tämän toimintakauden aikana lisäksi kiinnitetty huomiota työntekijöiden positiivisuuteen toisiaan ja huoltajia kohtaan. Aikuiset mallintavat käytöstapojaan lapsille. Niin aikuisten välisessä kuin aikuisen ja lapsen välisessäkin vuorovaikutuksessa aikuinen näyttää hyvää ja lasta kunnioittavaa mallia. Aikuisella on vastuu hyvästä ja kunnioittavasta mallista. Lapset näkevät ja ottavat mallia aikuisten käytöksestä toisiaan kohtaan harjoitellessaan vuorovaikutustaitoja (Holmström & Kittelä 2017: 8).

Päiväkodissa on kuusi ryhmää, noin 100 lasta, jotka ovat iältään 1–6-vuotiaita. Työntekijöitä päiväkodissa on yhteensä 23. Työntekijöistä varhaiskasvatuksen opettajia on seitsemän, joista yksi on resurssiopettaja. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajia on 11, ryhmävastajia kaksi sekä kieli- ja kulttuuriopettaja, sosionomi AMK, joka käy eri ryhmissä joka toinen viikko. Lisäksi päiväkodissa työskentelee laaja-alainen varhaiskasvatuksen erityisopettaja, KTM. Päiväkodin johtajalla, sosionomi YAMK, on myös toinen päiväkotivuorokoti vastuullaan. Eri lapsiryhmien lasten ja kasvattajien välille muodostuu mahdollisuus opetella hyvää vuorovaikutusta päivittäisissä kohtaamisissa yhteisissä leikkiloissa, ruokasalissa, eteistiloissa ja yhteisellä piha-alueella.

2.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) varhaiskasvatusta kuvataan näin:

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Opetushallitus 2022: 16.)

Varhaiskasvatusta tarjotaan perheille yhteiskunnallisena palveluna. Sen toimintaa säätelevät ja ohjaavat Suomen perustuslaki, varhaiskasvatuslaki ja erilaiset asetukset, varhaiskasvatussuunnitelman- ja esiopetussuunnitelman perusteet sekä perusopetuslaki ja asetukset. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on myös huomioitava esimerkiksi yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. (Opetushallitus 2022: 17; Opetushallitus 2014: 4.)

Varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, sen sisällöistä ja tavoitteista sekä monialaisesta yhteistyöstä määrätään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Se on oikeudelli-

sesti velvoittava määräys, jota varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee noudattaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditaan sekä paikalliset että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat. (Opetushallitus 2022: 10.)

Varhaiskasvatus on kokonaisuus, jossa pedagogiikan merkitys on suuri. Sen tavoitteita ja suunnitelmallisuutta arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen perusteissa on lukuisia tavoitteita lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi, joiden perustana ovat muun muassa:

kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen sekä varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Opetushallitus 2022: 18.)

Kaikilla lapsilla on kasvattajan sensitiivisessä ohjauksessa mahdollista saada myönteisiä kokemuksia. Viisivuotiaan lapsen taidot kehittyvät toiminnan ja vuorovaikutuksen avulla. Taidot lisääntyvät, tarkentuvat ja heijastavat lapsen valmiuksia ja mielenkiinnon kohteita, joita tulee huomioida toimintaa suunnitellessa. (Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 8.)

Lapset suhtautuvat uusiin asioihin eri tavoin. Voidakseen sopeutua ryhmään, ujo tai arka lapsi tarvitsee enemmän kannustusta kasvattajalta kuin rohkea. (Keltikangas-Järvinen 2004: 149–150.) Lapsen arkuuteen ei pidä kiinnittää huomiota, jotta arkuutta ei vahvisteta. Lasta tulee sen sijaan kannustaa ja huomata hänen rohkeudenosoituksensa. Näin lapsi saa tunteen siitä, että hän kelpaa omana itsenään. Lapsen käytös voi ohjautua sen mukaan, mitä lapselta odotetaan. Tämä voi vaikuttaa lapsen suoriutumiseen. (Keltikangas-Järvinen 2010: 154–156.)

Varhaiskasvatuksessa lapset ovat yhteisönsä jäseniä, joilla on oikeus osallistua aktiivisesti päiväkodin toimintaan. Yhteiskuntamme tarvitsee osallistuvia kansalaisia ja kansalaistaitoja on hyvä opetella jo varhaiskasvatuksessa. Kasvattaja tukee lasta vuorovaikutuksessa ja toimii mallina, jotta lapsi pääsee osaksi ryhmäänsä. (Holmström & Kittelä 2017: 8.)

3 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Lapsen merkittävä kehitys tapahtuu jo ennen kouluikää ja sen vuoksi on tärkeää tietää kuinka lasta tukemalla ja ohjaamalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen kehitykseen.

Varhaiskasvatustoiminnan on oltava laadukasta ja pedagogisesti suunniteltua. Kasvatuksessa korostetaan sensitiivistä vuorovaikutusta, lapsen kuuntelemista ja yhdessä tekemistä. Lapsen monialainen oppiminen on tärkeää ja se auttaa lasta saavuttamaan tavoitteita. (Opetushallitus 2022: 31–44.)

Varhaiskasvatuksen toiminta ja pedagogiikka perustuvat varhaiskasvatussuunnitelmassa määriteltyyn arvoperustaan, lapsikäsitukseen sekä ymmärrykseen lapsuudesta ja oppimisesta. Pedagogiikka on tieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattilaisten toteuttamaa suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi. Suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus näkyvät varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä, hoidossa ja opetuksessa. Yhteisen ymmärryksen syntyminen lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin lisäämisessä varhaiskasvattajille on tärkeää. Kasvattajien, lasten ja ympäristön vuorovaikutus ovat keskeisessä roolissa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. (Opetushallitus 2022: 24.)

Varhaiskasvatuksen merkitys lapsen elämään on suuri. Kasvattajat voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen pedagogisella työllä. Positiivinen ja kannustava kohtaaminen toimivat itsetunnon vahvistajana ja kannattelevat lasta eteenpäin. Myönteiset kokemukset lisäävät hyviä kokemuksia ja tunteita lapsessa ja alkavat vahvistaa itseään. (Lastentarhanopettajaliitto 2017: 8.)

Pienryhmäpedagogiikka mahdollistaa lapsen henkilökohtaisemman, myönteisen kohtamisen ja mahdollistaa merkitykselliset kohtaukset lapsen kanssa. Hakosen (2014) tutkimuksessa tuli esille sekä pienryhmäpedagogiikan onnistumiset että haasteet. Tutkimuksessa nähtiin hyvänä lasten yksilöllisen kohtamisen ja kuulluksi tulemisen parempi mahdollistaminen kuin suuremmissa ryhmissä. Tutkimus toi esille myös, että kasvattajayhteisön tulee sitoutua toimintaan ja suunnitella toimintaa tarkemmin. (Hakonen 2014: 56.)

Myös Ojan (2019) tutkimus osoitti, että joustavan pienryhmän hyötynä on mahdollistaa, muodostaa ja säilyttää ystävyssuhteita. Joustavassa pienryhmässä kasvattaja voi huomioida lapsen yksilöllisemmin ja toiminnassa lapsilähtöisyys voidaan huomioida paremmin. Tutkimuksen mukaan haasteena on ajan puutteesta johtuva kasvattajien välinen vuorovaikutuksen vähäisyys. (Oja 2019: 28–29.)

Myös Kangas & Lastikka & Karlsson (2021) kirjoittavat pienryhmäpedagogiikan eduista, kuten lapsen yksilöllisestä huomioimisesta ja vertaisryhmässä toimimisen

helppoudesta. He tuovat esille myös yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden voimauttavia näkökulmia. (Kangas & Lastikka & Karlsson 2021: 95–96.)

4 Viisivuotiaan kehityksellisiä piirteitä

Viisivuotiaan vuorovaikutus on joustavaa ja kommunikointi erilaisten ihmisten kanssa onnistuu hyvin. Hän osaa ilmaista ajatuksiaan sanallisesti ja kehollaan viestien. Viisivuotiaan sanavarasto koostuu tuhansista sanoista. (Ritmala & Ojanen & Sivén & Vihunen & Vilén 2010: 137.)

Viisivuotiaalla, tulevalla esikoululaisella on valmiuksia havainnoida ympäristöään ja ihmisten välistä vuorovaikutusta ja kyky huomioida toisia toiminnassaan tilanteen mukaan. Lapsi asettaa tavoitteita toiminnalleen havaintojensa ja tulkintojensa perusteella. Lapsen saavuttaessa tavoitteensa voimaantuminen mahdollistuu. (Salo 2009: 71.) Viisivuotias harjoittelee empatiaa ja ymmärtää jo miltä toisesta tuntuu. Empatiakyky kehittyy vähitellen ja lapsen itsekeskeisyys vähenee. (Ritmala ym. 2010: 139, 170.)

Viisivuotias alkaa huomata ympäristössään erilaisia sosiaalisia suhteita ihmisten välillä ja alkaa ymmärtämään ympäristön tuomia odotuksia (Espoon sosiaali- ja terveystoimi, 2009: 6.) Viisi-seitsemänvuotias lapsi haluaa olla osa yhteisöään, ja minäkehitykseen vaikuttavat oman perheen lisäksi myös muut ihmiset. Lapsi ymmärtää vähitellen, mitä häneltä odotetaan ja hän pystyy mukautumaan erilaisiin tilanteisiin niiden edellyttämällä tavalla. (Keltikangas-Järvinen, 2010: 108.)

Viisivuotiaalle lapselle on mieluista ilmaista itseään monin tavoin. Vertaisryhmässä toimiminen on merkityksellistä, sillä lapsi voi tarkastella toisten työskentelyä ja oppia itse lisää. Viisivuotiaalla on kyky toimia ohjeiden mukaan ja lapsi on usein ennakkoluuloton ja avoin erilaiselle taiteelliselle toiminnalle. (Rusanen & Kuusela & Rintakorpi & Torkki 2014: 54.)

Viisivuotias on utelias oppija, jolla on vilkas mielikuvitus. Viisivuotiaalla voi olla paljon kysymyksiä, koska hän ihmettelee ympäröivää maailmaa ja haluaa oppia uutta. Tällöin lapsi oppii tekemään aloitteita ja ilmaisemaan näkemyksiään ja hänen itsetuntonsa kasvaa. (Ritmala ym. 2010: 147–148.)

Rusanen ym. (2014) kirjoittavat myös, että viisivuotiaalla mielikuvitus täydentää asioita, joita hän ei vielä ymmärrä. Lapsi kiinnittää huomiota esimerkiksi taiteessa kokonaisuuteen, mutta myös yksityiskohtiin. Monipuoliset ilmaisulliset tavat ja toistot ovat merkityksellisiä ja vahvistavat viisivuotiaan taitoja. Motoriikan harjoittaminen esimerkiksi piirtämällä on hyödyksi, jotta lapsi välttyy liialta kritiikiltä omia ilmaisullisia keinojaan kohtaan. Kannustaminen ja ohjaus vaikuttavat oleellisesti lapsen uskallukseen ja itseensä luottamiseen. Lapsi harjoittelee itselleen merkityksellisten asioiden kuvaamista piirtämällä. Kilpailun ja vertailun vähentäminen siten, ettei kasvattaja laita lapsia paremmuusjärjestykseen, auttavat lasta vahvistamaan positiivista kuvaa itsestään. (Rusanen ym. 2014: 50–53.)

Viisivuotiaasta alkaen lapsi muokkaa maailmankuvaansa myös tarinoiden pohjalta. Lapsi saa saduista sisältöä erilaisiin tunnetiloihinsa. Erilaiset tarinat herättävät lapsessa mielikuvitusta ja luovuutta leikkeihin. Lapsen oppiessa nauttimaan hiljaisuudesta ja luonnosta, hän harjaantuu myös kuuntelemaan ja ottamaan toisia huomioon. (Jantunen 2009: 56–57.)

Helenius ja Lummelahti (2013) kirjoittavat, että viisivuotiaat ovat kyvykkäitä neuvottelemaan ja innostuvat helposti luovasta leikkistä. Lapsuudessa luonto on tärkeä leikkiympäristö, josta jää usein hyviä kokemuksia ja muistoja. Metsän tuoksuilla ja kasvillisuudella on erityinen merkitys. Luontosuhde kehittyy ja lapset oppivat arvostamaan ja tuntemaan vastuuta luonnosta. Erilaiset luonnonmateriaalit ovat arvokkaita leikkimateriaaleja, joita lapset oppivat tuntemaan vain päästessään kosketukseen luonnon kanssa. (Helenius & Lummelahti 2013: 40–42, 98–100.)

Leikin avulla viisivuotias lapsi oppii myös huomaamaan toisten lasten kykyjä ja joustamaan leikeissä. Lapsi kykenee huomioimaan toisia lapsia hyvässä ja turvallisessa ympäristössä. Keskittymiskyky, pitkäjänteisyys ja toisaalta pettymysten sietäminen ovat jo melko kehittyneet. (Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 10–12.)

Keltikangas-Järvinen (2010) kirjoittaa, että lapsi kykenee hallitsemaan itseään huomattessaan ja ymmärtäessään, että hän voi vaikuttaa asioihin käytöksellään. Itseensä luotettava lapsi tuntee hallitsevansa tilanteen, missä hän on. Jos lapsi kokee, että hän ei pääse itse vaikuttamaan vaan muut tekevät ratkaisuja hänen puolestaan, lapsen itsetuottamus ei pääse kehittymään vahvaksi. Sisäisen kontrollin omaava lapsi kokee voidensa tehdä itseään koskevia päätöksiä, ja toisaalta ulkoinen kontrolli aiheuttaa lapsessa kyvyttömyyttä ja toisten päätösten varassa olemista. (Keltikangas-Järvinen 2010: 227–232.)

5 Kohtaaminen ja vuorovaikutus

Kohtaaminen on ihmisten välistä dialogia, jossa toista huomioidaan kuuntelemalla ja keskustelemalla ilman tulkintaa ja arvailua siitä, mitä toinen tarkoittaa. Näin voimme osoittaa kiinnostustamme toista kohtaan ja viestiä henkilön tärkeydestä. Läsnä oleminen ja pysähtyminen hetkeen on olennaista. (Pelo 2015.) Jokainen meistä, erityisesti lapsi tarvitsee ympärilleen kuuntelevia aikuisia, jotka ovat aidosti kiinnostuneita hänestä. (Ritmala ym. 2010: 179–180.)

Lapsen kohtaaminen ja aloitteisiin vastaaminen ovat oleellisia asioita vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Varhaiskasvatuslaissa (2018) määritellään tavoitteet varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuksen tulee mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset, kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja ja luoda lapselle mahdollisuudet osallistua ja saada vaikuttaa toimintaan. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3.)

Mattila (2011) kirjoittaa kirjassaan Lapsen vahvistava kohtaaminen, kuinka lapsi omaksuu ympäristöstään erilaisia arvoja ja käyttäytymistä ihmisten toiminnasta ja keskusteluista. Myös sanaton viestintä tai lapsen ohi puhuminen ovat merkityksellisiä ja vaikuttavat lapsen kehitykseen ja käsitykseen itsestään. Lapsi aistii kanssaihminen aitouden ja omaksuu käytösmallit niin hyvässä kuin pahassa. (Mattila 2011: 79.) Arvostavassa kohtamisessa tarvitaan aikuiselta muun muassa empatiakykyä ja lempeyttä, joita voi harjoitella olemalla tarkkaavainen ja refleктоimalla omaa toimintaansa. Kasvattajan nöyryys ja ymmärrys omasta keskeneräisyydestään auttaa muuttamaan toimintatapoja. (Mattila 2011: 16–17.)

Lapsen kohtamisessa ja vuorovaikutuksessa on olennaista myös lapsen kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus tehdä valintoja omaan toimintaansa liittyen. Tästä kirjoittaa Nivala (2021) artikkelissaan Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. (Nivala 2021: 41.) Tämä artikkeli tuo esille positiivisen kohtamisen, hyvinvoinnin ja sosiaalisen kasvun tärkeyden, samoin kuin Kanninen & Sigfrids (2012). He kirjoittavat, että myönteisessä ilmapiirissä lapset ja kasvattajat toimivat toisensa huomioiden ja lasten osallisuus lisääntyy. (Kanninen & Sigfrids 2012: 163–165.)

Saloviita (2007) kirjoittaa, että varhaiskasvattajien myönteinen suhtautuminen lapseen vaikuttaa lapsessa jopa yläkouluikään saakka. Tämä näkyy hyvissä oppimistuloksissa ja lapsen parempana käytöksenä. Opettajan antama emotionaalinen tuki, jolloin opettaja haluaa lapsen parasta ja on tästä kiinnostunut, tukee lapsen hyvinvointia. Opettaja

voi välittää huolenpitoaan monin tavoin: ilmein, elein ja osoittamalla luottamustaan ja kiinnostustaan lasta kohtaan esimerkiksi keskustelemalla lapsen kanssa tälle tärkeistä asioista. (Saloviita 2007: 40–52, 59.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan myös edellä kuvatut lasten oikeudet kuten kuulluksi tuleminen ja omaan elämäänsä vaikuttamisen mahdollisuus. Lapsen vaikuttamisentaitoja lisäävät arvostava kohtaaminen, mielipiteiden ja ajatusten kuunteleminen sekä aloitteisiin vastaaminen. Lapset ovat mukana varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa kasvattajien kanssa yhteistyössä. Lasten osallistuminen vahvistaa minäkäsitystä, itseluottamusta ja sosiaalisia taitoja. (Opetushallitus 2022: 29.)

Sevón ym. (2021) kirjoittavat niin ikään lasten huomioimisen tärkeydestä. He nostavat esille varhaiskasvatuksessa esiintyviä haasteita, kuten kasvattajien tiedon puutteen, vaihtelevat toimintatavat sekä puutteet resursseissa. Artikkelissa kuvataan ammattilaisten ja tutkinto-opiskelijoiden erilaisia käsityksiä kasvattajan tavasta toimia ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvasta syrjinnästä. (Sevón ym. 2021: 118.)

Lapsen kohtaamisessa luovat menetelmät, joissa tunteet, aistit, kehollisuus ja kokemuksellisuus ovat läsnä, toimintaan osallistuminen ja heittäytyminen on lapselle mahdollista. Luovat prosessit tuottavat yleensä mielihyvää ja positiivisia tuntemuksia, jolloin itseluottamus vahvistuu. Leikki ja leikillisyys liittyvät merkittävästi luovuuteen. Luovuus pitää myös yllä leikillisyyttä. Mielikuvitus, tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot voimistavat yhteisöllisyyttä. (Nivala & Ryyänen 2019: 213–216.) Luovat menetelmät lisäävät osallisuutta. Ne avaavat uusia näkökulmia elämään ja tuovat merkityksellisuuden kokemuksia. (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen 2023.)

5.1 Kasvattajan ja lapsen välinen sanaton vuorovaikutus

Lapsen itsetunnon kehitykseen vaikuttaa se, miten ympäristö vastaa hänen aloitteisiinsa. Lapsi peilaa itseään aikuisten kautta ja ottaa vuorovaikutuksessa sekä myönteiset että kielteiset asiat osaksi itseään. Lapsi muodostaa kuvaa itsestään saamastaan palautteesta. Peilisuhde muokkaa lapsen käsitystä itsestään murrosiän yli. Lapsi ottaa palautetta vuorovaikutuksesta sekä puheesta, mikä koskee lasta, mutta on suunnattu jollekin toiselle. Lapsi käyttäytyy siten, miten ja millaisena hänestä puhutaan. Kehittyvä lapsi on herkkä arvostelulle ja aikuisten onkin hyvä käyttää peilisuhdetta myönteisten asioiden korostamiseksi. (Keltikangas-Järvinen 2010: 153–156.)

Mäkinen (2020) kuvailee niin ikään lapsen identiteetin rakentumista peilisuhteiden avulla. Lapsen koko elinympäristö vaikuttaa siihen, millaisia peilisuhteita lapsi kohtaa. Muihin ihmisiin samaistuminen vaikuttaa siihen, miten lapsi jäsentää omaa identiteettiään ja elämäänsä. Identiteetin rakentuminen perustuu vuorovaikutussuhteisiin ja erilaisiin kohtaamisiin. (Mäkinen 2020: 96.) Omien vahvuuksien näkeminen lähtee osittain peilisuhteesta aikuiseen. Toiset lapset tarvitsevat siihen enemmän aikuista kuin toiset. Peilaaminen auttaa lasta näkemään, tutkimaan ja toimimaan ympäröivässä maailmassa. Tämän vuoksi lapsen tietoisuus omista voimavaroistaan ja osaamisestaan kasvaa. (Ritmala ym. 2010: 74.)

Sajaniemi, Suhonen, Nilsin ja Mäkelä (2015) kirjoittavat myös peilisolu järjestelmästä ja siitä, miten tärkeää kasvattajien on ymmärtää sen merkitys. Kasvattajat, jotka käyttävät sensitiivisesti eleitä viestivät ympärilleen turvaa. Tällöin kehittyminen ja oppiminen on lapselle helpompaa. Hyvässä vuorovaikutuksessa kasvattaja kykenee viestimään ja säätämään kehollisia viestejään ja auttaa näin lasta ymmärtämään olevansa arvostettu ja huomattu. (Sajaniemi & Suhonen & Nilsin & Mäkelä 2015: 94–96.)

Myös kiintymyssuhteilla on merkitystä vuorovaikutussuhteiden kehittämisessä. Lapsen uskallus toimia, osallistua ja ilmaista tunteitaan, tarpeitaan ja mielipiteitään lähtevät turvallisuuden tunteesta, joka muodostuu vuorovaikutuksessa. Arvostettu ja rakastettu lapsi tuntee olevansa tärkeä, luottaa itseensä, aikuisten antamaan tukeen ja uskaltaa olla osa yhteisöään. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2019: 19.)

5.2 Kohtaamisen laadun merkitys

Osallisuus vahvistuu hyvän kohtaamisen sekä nähyksi ja kuulluksi tulemisen myötä. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää lapsen ja koko perheen yhteistyön toteutumisen kannalta. Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu toteutuvat, kun kaikkia kohdellaan samanarvoisina ihmisinä ilman ennakkosenteita tai -odotuksia. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutuksen ilmapiiri tukee lapsen identiteetin ja itsetunnon kasvua. (Opetushallitus 2022: 34.)

Vuorovaikutussuhteen merkitystä lapsen myönteiselle kehitykselle ja oppimiselle korostetaan varhaiskasvatuksen arvopohjassa ja lainsäädännössä. Lainsäädännössä korostuu myös vuorovaikutussuhdetta luonnehtivat turvallisuuden ja pysyvyyden käsitteet. Lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa tärkeää on sensitiivinen tapa, jolla kasvattaja kohtaa lapset huomioiden heidän tarpeensa, näkökulmansa ja aloitteensa.

Se on kykyä ja herkkyyttä aistia ja tulkita lapsen tunteita sekä vastata niihin lämpimän empaattisesti. (Vlasov ym. 2018: 52.)

Ahosen (2017) mukaan vastaanottavainen vuorovaikutus vaatii kasvattajalta omistautumista ja kunnioittavaa tapaa työskennellä. Kasvattajat tekevät työtään kukin omalla persoonallaan. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksessa on tärkeää keskustella kasvattajien arvoista ja käytännöistä. (Ahonen 2017: 64–68.)

Lapsen osallisuus ja aktiivinen vaikuttaminen asioihin ovat yhteydessä lapsen motivaatioon oppia. Lapsi huomaa, että hän voi vaikuttaa asioihin, kun on mukana tekemässä ja suunnittelemassa. Vaikuttamisen kautta hänen motivaationsa uuden oppimiseen vahvistuu ja hän tuntee myös ryhmään kuuluvuutta. Lapsi on aktiivinen toimija ja oppija. (Kangas ym. 2021: 36–37.) Hyvä vuorovaikutus kasvattajien kanssa tukee lasta ja helpottaa lasta ystäväystymään ja luomaan uusia ihmissuhteita sekä pitämään niitä yllä (Lajunen ym. 2019: 11).

Myös Mattila (2011) kirjoittaa kohtaamisesta lapsen kanssa ja sen tilannesidonnaisuudesta. Kasvattajan tulee ohjata lasta pitkäjänteisellä ja rauhallisella tavalla. Tunteiden sanoittamisen tärkeys ja usko siihen, että tilanteista pääsee eteenpäin ovat olennaisia. Kasvattajan lähestymistapa on oikeanlainen, kun lapsen tarpeet huomioidaan. Lapsi vahvistuu ollessaan yhteydessä turvallisen aikuisen kanssa. Turvallisuus luodaan kasvattajan sensitiivisellä työotteella siten, että kohtaaminen ja toiminta ovat lapsen edun kannalta tärkeitä ja lapselle hyväksi. (Mattila 2011: 26.)

Mattilan (2011) mukaan myös katseella on vuorovaikutuksessa valtava merkitys. Hyvä katse, minkä pitäisi aina olla hyväksyvä, sisältää muun muassa arvostusta ja luottamusta. Mattila puhuu kauniista katseesta, mikä kertoo kasvattajan asenteesta kohtaamisessa. Kasvattajan välittävä ja kunnioittava katse kertoo lapsen tärkeydestä ja luo pohjaa hyvälle kohtaamiselle. Lapsen itseluottamus ja luottaminen toisiin kasvaa jokaisessa hyvässä katseessa. Toistuvat viestit hyväksytyksi tulemisesta ovat lapselle tärkeitä. (Mattila 2011: 27–32, 91.)

Isotalon (2024) väitöskirjan osatutkimuksessa todetaan niin ikään, että opettajan katse on erittäin merkityksellinen ja se on erilainen tilanteiden mukaan. Kasvattajan tulisi kiinnittää huomiota nonverbaaleihin viesteihinsä varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. (Isotalo ym. 2024.)

Aikuiselta saatu viesti siitä, että lapsi kelpaa sellaisena kuin hän on ja että hän saa olla keskeneräinen, auttaa lasta hyväksymään itsensä ja näkemään oman arvonsa. Lapsi tarvitsee luonnollisesti myös rajoja ja tiedon siitä, mikä on sallittua hänen itsensä ja muiden turvallisuuden ja hyvän olon kannalta. (Mattila 2011: 27–32, 91.) Nämä asiat ovat suoraan yhteydessä lapsen halukkuuteen ja uskallukseen osallistua ja vaikuttaa, aivan kuten Kangas ym. (2021) edellä mainitsevat. (Kangas ym. 2021: 36–37.) Myös Sajaniemi ym. (2015) nostavat esille turvan tärkeyden ja aikuisen eleiden ja ilmeiden oleellisen vaikutuksen lapseen. Lapsen on mahdollista oppia ja osallistua turvallisen aikuisen läheisyydessä. (Sajaniemi ym. 2015: 95.)

5.3 Hyväksyntä, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen

Viisivuotias tarvitsee vielä paljon aikuisen tukea tunteidensa säätelyssä. Sajaniemen (2015) mukaan aikuisen säädelläessä ja jakaessa lapsen tunteita, lapsi ei joudu olemaan yksin tunteidensa kanssa. Aikuisen läheisyys ja rauhallinen keskustelu ohjaavat lasta pois haastavasta tilanteesta ja lapsi voi kokea olevansa turvassa, hyvä ja arvokas. (Sajaniemi ym. 2015: 96–97.)

Maslow´n tarvehierarkian mukaan ihmisen yksi perustarpeista on yhteenkuulumisen ja rakkauden tarve. Ne muodostuvat hyväksynnän, kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kautta. Lapsi tarvitsee tämän toteutumiseksi kasvattajan tukea, sillä hänen on vielä vaikea säädellä omia reaktioitaan täysin. (Maslow 1943; Lastentarhanopettajaliitto 2017: 8; Saloviita 2017: 38.) Näitä taitoja harjoitellaan kasvattajan tukemana ryhmässä yhdessä toimimalla.

Myös Kalliala (2011) kirjoittaa, että lapsikäsitukset ohjaavat pitkälti vuorovaikutustamme lapsen kanssa. Lapsikäsitys vaikuttaa suoraan kasvattajan lapseen suhtautumiseen. Näkemykset ovat muuttuvia, kulttuuri- ja aikakaussidonnaisia. Lapsikäsitys on muuttunut yhteiskunnassamme. Ennen lasta pidettiin hauraana, heikkona ja suojeltavana. Nykyisin lapsella on paljon mahdollisuuksia rakentaa aktiivisesti omaa elämänsä. Lapsen arvo tunnustetaan yhteiskunnan jäsenenä, lapsi nähdään tärkeänä ja kehittyvänä yksilönä. Lapsi tarvitsee Kallialan mukaan kanssakulkijakseen aikuisen, joka vastaa hänen tarpeisiinsa sopivalla auktoriteetilla. Aikuinen pitää kiinni periaatteista ja on samaan aikaan kuunteleva, rakastava ja ymmärtävä. (Kalliala 2011: 11–17.)

Varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää huomiota myös tekijöihin, jotka eriarvoistavat lapsia. Vähemmistöihin kuuluvat lapset tulee huomioida ja kohdata samoin kuin muut lapset. Sevón ym. (2021) mainitsevat artikkelissaan Jensenin & Iannonen kirjallisuuskatsauksen (2018), jossa tuodaan esille mm. eriarvoisuuden huomaaminen varhaiskasvatuksessa. Sevón mainitsee artikkelissaan myös Arvolan ym. (2017) ja Jensen & Iannosen (2018) näkemykset, että Suomessa kasvattajien osaamisen ja asiantuntemuksen kehittämiseksi moninaisuuden ja osallisuuden ymmärtämiseksi tulisi kiinnittää huomiota. (Sevón ym. 2021: 118.) Myös näiden asioiden huomioon ottaminen on lapsen positiivisen kohtaamisen ja voimaantumisen edellytys.

Sajaniemi ym. (2015) kehottavat kasvattajaa huomioimaan tilanteita, joissa lapsen toiminta loppuu kesken kaiken, eikä hän kykene ottamaan ohjeita vastaan. Näissä tilanteissa aikuisen hienovarainen tuki ja ohjaus on tarpeen lapsen saamiseksi takaisin yhteiseen toimintaan. Aikuisen tulee virittyä samalle tasolle lapsen kanssa ja viestiä lapselle turvaa, jotta tilanteesta päästään eteenpäin. Näin lapsi oppii, että erilaisia tunteita tulee ja menee, eikä se ole vaarallista tai tee lapsesta yhtään huonompaa. Lapsi oppii hiljalleen ponnistelemaan ja ratkaisemaan epämukaviakin tilanteita, esimerkiksi väsyessään tai pettyessään. (Sajaniemi ym. 2015, 113–115.)

Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lasta kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lapsen non-verbaalisiin viesteihin on keskeistä. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Kasvattajan oma ammatillisuus on jatkuvasti kehittyvä. Sitä ohjaavat arvot, kokemukset ja pedagoginen ajattelu. (Kangas ym. 2021: 87–88.)

6 Voimaantuminen

Voimaantumisen käsite on moniulotteinen. Voimaantumisen historia pohjautuu feministiseen teoriaan sekä Paolo Freiren työhön, jossa painottui henkilön sisäiset voimavarat. Voimaantumista voidaan ajatella taloudellisesta näkökulmasta, ihmisen sosiaalisena prosessina, poliittisena tai kulttuurisena voimaantumisenä. Luttrell ym. (2009) mukaan voimaantuminen on sidoksissa haasteiden voittamiseen, jotka johtuvat erilaisista voimasuhteista, hyvinvoinnista ja mahdollisuuksista. (Luttrell & Quiroz & Scrutton & Bird 2009: 6–8.) Tässä työssä käsittelemme voimaantumista ihmisen sosiaalisena prosessina, jolloin ihminen voimaantuessaan kykenee vaikuttamaan omaan elämäänsä ja sen kulkuun sekä voi yhteisönsä jäsenenä vaikuttaa tärkeiden asioiden edistämiseen. (Luttrell ym. 2009: 1–8.)

Siitonen (1999) ja Honkanen (2014) kirjoittavat niin ikään, että voimaantumisella tarkoitetaan ihmisen mahdollisuuksien, kykyjen ja oman elämän vaikutusvallan lisääntymistä. Voimaantuminen on aina henkilökohtainen prosessi, johon vaikuttaa myös sosiaalinen ympäristö. Voimaantumisen tukeminen on mahdollista, mutta sitä ei voi tehdä toisen puolesta, eikä sitä voi antaa toiselle. Ihminen ei voimaannu ulkoisella pakolla tai toisen ihmisen päätöksen seurauksena. Voimaantunut ihminen on motivoitunut, pystyy asettamaan päämääriä ja saavuttamaan ne. Voimaantumisessa tärkeää ovat osallistuminen ja muilta saatu kannustava positiivinen palaute sekä reflektiota tukeva vuorovaikutussellisuus. (Siitonen 1999: 93,117; Honkanen 2014: 21, 44.)

6.1 Voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Voimme edistää voimaantumista varhaiskasvatuksessa sosiaalisten suhteiden sekä yhteenkuuluvuuden tunteen tukemisessa. Lapsen ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin lisäävät yhteistyötä ja dialogisuutta, jotka ovat osa voimaantumisprosessia. On tärkeää myös uskoa lapseen ja luoda hänelle tunne hyväksynnästä, jolloin lapsen itsetunto ja osallisuuden tunne vahvistuvat. (Rostila 2001: 40–42.) Kun lapsi tietää saaneensa vaikuttaa, hänen itsetuntonsa kehittyy ja voimaantuminen mahdollistuu (Turja 2020: 53).

Myös Stephens (2013) viittaa tekstissään hyväksynnän tunteen ja osallisuuden tärkeyteen. Kasvattajan luottamus ja kunnioitus toista kohtaan on oleellista. Silloin työote on enemmän ihmistä tukeva ja mahdollistava kuin ohjaava. Nämä edesauttavat voimaantumista (Stephens 2013: 27.) Voimaantumiseen kuuluvat läheisesti myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa mainitut suojelu, hyvinvointi ja osallisuus. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Tästä kirjoittavat myös Sevón ym. (2021) artikkelissaan.

Tässä opinnäytetyössä tarkoittamamme voimaantuminen on, kuten Luttrell ym. (2009) kirjoittavat, mahdollisuutta toimia, vaikuttaa ja muuttaa valtasuhteita sekä toteuttaa yhdessä muutoksia. Lapsen tietoisuus omista oikeuksistaan on keskeistä. (Luttrell ym. 2009: 9.) Myös Charfe kirjoittaa (2019), että voimaantumisessa on kyse ihmisoikeuksista ja oikeudesta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Myös yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat keskeisiä (Charfe 2019:13), aivan kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa mainitaan (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991).

Voimaantuminen on uskoa omaan oppimiseen, toisin sanoen lapsi uskaltaa kokeilla ja antaa mahdollisuuksia itselleen olla rohkea ja oppia uutta. Näin Lapsi tuntee olevansa

hyväksytyt ja arvostettu varhaiskasvatusryhmässään. Toiminnalliset menetelmät auttavat ja rohkaisevat lasta osallistumaan, olemaan vuorovaikutuksessa, uskomaan itseensä ja sitä kautta ne voivat voimaantuttaa lasta. (Kangas ym. 2021: 144.)

6.2 Yhteisön ja vahvuuksien merkitys voimaantumiseen

Lapsen voimaantuminen näkyy myös tulkitsevan uudistamisen prosessissa. Kangas ym. (2021) kuvaavat Corsanon (2018) tulkitsevan uudistamisen prosessia, sitä miten lapsesta tulee yhteisönsä jäsen. Lapsi tekee ryhmässä aloitteita, toimii oppimansa ja näkemänsä mukaan. Ihmiset vaikuttavat koko ajan toinen toisiinsa ja koko elinympäristöönsä. Lapsen toimiessa omassa varhaiskasvatusryhmässään, hän vaikuttaa sen toimintaan jo pelkästään omalla läsnäolollaan sekä myös omalla toiminnallaan. Lapsi tulee osaksi yhteisöään tarkkailemalla ja vaikuttamalla. Samalla hän uudistaa omaa ryhmäänsä. Tämä tulkitseva uudistamisen prosessi on tärkeä osa oppimista ja yhteisöllisyyden syntymistä. (Kangas ym. 2021: 25.)

Lapsessa tapahtuva tulkitsevan uudistamisen prosessi näkyy myös Sajaniemen ym. (2015) ja Mäkisen (2020) mainitsemisissa peilisuhteissa eli vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tärkeydessä. (Sajaniemi ym. 2015: 94–96; Mäkinen 2020: 96.) Sajaniemi ym. (2015) kirjoittavat myös hyvän vuorovaikutuksen suotuisasta vaikutuksesta stressin säätelyyn. Hyvää energiaa voi siten käyttää kasvamiseen ja leikkiin. Lapsen viesteihin reagoiva kasvattaja lisää lapsen hyvinvointia ja auttaa lapsen stressin säätelyä. Nähdyksi ja kuulluksi tullut lapsi luottaa helpommin toisten apuun. (Sajaniemi ym. 2015: 88.)

Voimavarojen ja vahvuuksien tunnistaminen ja arjen onnistumiset ja selviytymiset ovat osa voimaantumista, jota tuetaan voimavarakeskeisellä työotteella. Siinä keskitytään myönteisten mielikuvien antamiin mahdollisuuksiin. (Lajunen ym. 2019: 17). Siitonen (1999) kuvaa tutkimuksessaan onnistumisien ja omiin kykyihin luottamisen tärkeyttä. Ne lisäävät itsetuottamusta ja edesauttavat itsensä hyväksymistä sekä voimaantumista. Onnistumisia saavutetaan hyväksymisen, arvostuksen ja luottamisen myötä. (Siitonen 1999: 154–155.)

Siitosen mainitsemaa voimaantumista vahvistetaan tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä lapselle tärkeistä asioista keskustelemalla ja lapsen omien vahvuuksien löytämisellä ja niitä vahvistamalla. Voimaantumista tapahtuu itsenäisenä prosessina ja toisen

yksilön tai ryhmän tukemana ja se on jokaisella omanlainen. Tässä työssä voimaantumista tapahtuu molemmilla tavoilla. Lapselle syntyy tunne, että hän on tärkeä juuri tällaisena. (Siitonen 1999: 93, 118–119.) Jokaisen lapsen vahvuuksien huomioiminen ja tärkeistä asioista keskusteleminen ovat osa voimaantumisprosessia. Voimaantuminen on usein molemminpuolista, kasvattaja edesauttaa lapsen voimaantumista positiivisella työotteella. (Kangas ym. 2021: 144.)

6.3 Ympäristön merkitys voimaantumisessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan, että lasten kokemukset ja erilaiset kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet luovat luottamusta lasten ja aikuisten välille. Hyvä yhteistyö luo pohjan turvalliselle elämälle. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida arvostava ja tasavertainen kohtaaminen ja avoin vuorovaikutus luottamuksellisen suhteen kehittämiseksi (Opetushallitus 2022: 15.)

Edellä kuvatulla turvallisella ja sallivalla ilmapiirillä ja toimintaympäristöllä on keskeinen merkitys voimaantumisprosessissa. Se auttaa itseluottamuksen, itsetunnon ja itsearvostuksen kehittymisessä, missä kasvattajan ja lapsen välisellä kohtaamisella on tärkeä merkitys. Siitosen (1999) mukaan lapsi rakentaa onnistumisten avulla itseluottamustaan, jolloin voimantunne vahvistuu. Voimaantuminen on siis vahvasti yhteydessä itseluottamukseen. (Siitonen 1999: 117–118, 130, 136–137.)

Turvallisen ilmapiirin, kunnioituksen ja luottamuksen puolesta puhuvat myös Kangas ym. (2021). He kirjoittavat, että ilman luottamusta lapset eivät tee aloitteita. Ennen kuin lapsi uskaltaa kertoa ideoitaan, siihen tarvitaan positiivista kohtaamista ja paljon rohkaisua kasvattajilta. Lapsi myös havainnoi toisia lapsia ja vertailee itseään heihin. Kun lapsi kokee toiminnassaan tulevansa hyväksytyksi ja kohdatuksi, hän rohkaistuu ja luottaa itseensä. Voimaantumisprosessissa lapsen itsetunto kasvaa ja hänen mahdollisuutensa vaikuttaa omaan elämäänsä paranee. Tällöin lapsi uskaltaa myös ilmaista mielipiteitään, ideoitaan ja tehdä aloitteita. (Kangas ym. 2021: 144.)

Lapsen tulisi saada kiitosta tekemästään ja vain vähän arvostelua. Lapsen kokiessa, että hänen suorituksensa on riittävän hyvä, hän alkaa uskomaan omiin kykyihinsä. Aikuisen ei pidä keskeyttää lasta tekemisen aikana, vaan antaa lapselle mahdollisuus asettaa omat tavoitteensa. Tällöin lapsen saama palaute tulee lapsen sisältä ja kohottaa hänen itsetuntoaan. Vastuun antaminen ja kehuminen lisäävät lapsen uskoa omiin kykyihinsä, jolloin lapsi motivoituu tekemiseen. (Keltikangas-Järvinen 2010: 133–135).

6.4 Luovuus voimaannuttavana menetelmänä

Toiminnallisuus ja luovat menetelmät ovat lapsille luontaisia tapoja oppia asioita. Varhaiskasvatuksessa lapsen osallisuutta tukeva toiminnallisuus, kasvattajan pedagoginen ajattelu, taito havainnoida ympäristöä ja lasta sekä refleктоiva työote ovat keskeisiä asioita toiminnallisessa pedagogiikassa. (Kangas ym. 2021: 38.) Siitonen (1999) mainitsee luovuuden ja voimaantumisen yhteyden. Luova toiminta antaa rohkeutta osallistua, kokeilla uusia asioita ja onnistumisen kokemuksia. Tällöin lapsen itseluottamus kasvaa ja voimantunne lisääntyy. (Siitonen 1999: 154.)

Kasvattajan vastatessa lapsen aloitteisiin avoimesti ja olemalla läsnä, lapsi voi ilmaista itseään vapaasti luovalla tavalla. Tällaisessa kohtaamisessa vuorovaikutus on lapsen määrittämää ja kasvattaja pääsee osaksi lapsen ajatusmaailmaa. (Pääjoki 2020: 112.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan, erilaiset kokemukset taiteen ja itseilmaisun parissa kasvattavat lasten oppimisedellytyksiä, itsetuntoa ja positiivista minäkuvaa ja sosiaalisia taitoja. Näiden lisäksi luova toiminta auttaa lasta ymmärtämään ja strukturoimaan elinympäristöään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 47.) Nämä ovat hyviä keinoja voimaantumisen tukemisessa. Lapset tutkivat, kokeilevat ja liikkuvat mielellään leikkiessään ja opetellessaan uutta. Luovat ja taiteelliset menetelmät sekä mielikuvitus auttavat lapsen kehitystä (Kangas ym. 2021: 137).

Luovat menetelmät saattavat kehittää myös paremman yhteyden löytymistä lapsen ja aikuisen välillä. Toimiessaan lapsi ilmaisee tunteitaan ja kertoo elämästään. Tämä tukee vuorovaikutuksellista suhdetta paremmin, kuin esimerkiksi pelkkä piirtämisen taidon harjoittaminen. (Ritmala ym. 2010: 195.) Myös Pääjoki (2020) mainitsee luovan toiminnan erityisestä vuorovaikutuksellisesta suhteesta lapsen ja kasvattajan välillä. Lapsi tutkii kehollaan ja kaikilla aisteillaan ympäröivää maailmaa ja muita ihmisiä. Lapsi tekee havaintojensa pohjalta luovia päätöksiä. Kasvattajalle maailman tarkasteleminen lapsen kanssa, lapsen tavalla, on sekä haaste että mahdollisuus. (Pääjoki 2020: 111.) Yllä kuvattu kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutuksellisuus lisää voimaantumista (Kangas ym. 2021: 144).

Myös Kari Uusikylä (2012) kirjoittaa luovuuden tukemisesta. Luovuuden kehittymiseen lapsessa vaikuttavat muun muassa lapsen tunteiden arvostaminen, rauhallisen ajan antaminen, omien päätösten tekemisen salliminen, lapsen rohkaiseminen esittämään

kysymyksiä ja tutkimaan asioita. Myös lapsen kehuminen edistää ja kannustaa luovuutta. Lasta tulisi ohjata tekemään asioita, jotka tuottavat hyvää mieltä hänelle itselleen. Lapsen omien mieltymysten salliminen lisää luovuutta. Sallivuus, vapaus ja vastuu kulkevat yhdessä. Jokaisella on oikeus iloon, kokeilemiseen, erehdyksiin ja onnistumisiin. (Uusikylä 2012: 158–159.)

7 Opinnäytetyön toteutus

7.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Työmme tavoitteena oli lisätä positiivista ja lasta arvostavaa kohtaamista sekä edistää lapsen voimaantumista. Opinnäytetyössämme suunnittelimme toiminnallisen, lapsilähtöisen kokonaisuuden, jonka tuokioissa oli tavoitteena huomioida lasten vahvuudet, mielenkiinnon kohteet ja viisivuotiaan kehitys. Tavoitteemme edellyttivät meidän kiinnittävän huomiota ja tarkastelevan pedagogista toimintaamme. Jokaisen tuokion jälkeen kävimme keskenämme tuokion vaiheet läpi ja kirjaamamme tapahtumat muistiin peilausten tuokion menetelmiä asettamiimme tavoiteisiin. Keskustelimme myös toimintaa havainnoineen varhaiskasvatuksen opettajan kanssa tavoitteiden toteutumisesta ja tuokioiden kulusta.

Tavoitteisiimme pääsemiseksi käytimme kunnioittavaa, myönteistä ja kaikkien lasten temperamentteihin sopivaa tapaa kohdata heidät. Huomioimme joustavuuden lapsilähtöisesti siten, että suunnitelmissamme oli tilaa lasten ideoille ja muutoksille. Huomioimme lasten vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita suunnittelussa. Työtapoina toiminnallisessa osuudessa olivat piirtäminen, leikki, askartelu, liikkuminen, valokuvaaminen sekä keskustelut.

7.2 Kohderyhmän kuvaus

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden teimme espoolaisessa päiväkodissa viisivuotiaiden lasten kanssa. Työskentelemme molemmat juuri tämän ikäisten kanssa, joten oli luontevaa valita tähän ikäryhmään kuuluvia lapsia. Lapset olivat toiselle meistä tuttuja. Huomioimme toimintaan osallistuvien lasten tarpeet. Käytettävissämme olleet resurssit määrittelivät osallistujamäärän. Toiminnassa oli mukana viisi lasta, jotka eivät vaihtaneet tuokioiden välillä. Ohjasimme toimintaa yhdessä, samalla havainnoiden lasten ja toistemme välistä vuorovaikutusta ja kohtaamista.

Viisivuotiaiden lasten muuttuessa itsenäisemmäksi, he harjoittelevat toisten kanssa toimimista ja tarvitsevat sen vuoksi paljon rohkaisua. Viisivuotiailla on edessään muutos alkavan esiopetuksen vuoksi ja arvioimme, että he hyötyisivät voimaantumisen tukemisesta ja onnistumisen kokemuksista.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Hyvässä tieteellisessä käytännössä on tiedeyhteisö hyväksynyt yhteiset säännöt. Tässä opinnäytetyössä tieteellinen käytäntö toteutui koko opinnäytetyön ajan rehellisyydellä, huolellisella viittaamisella ja lähteiden merkitsemisellä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: 12.)

Eettisesti olimme huomioineet, että kunnioitimme lapsia, ymmärsimme heidän oikeutensa, ihmisarvonsa ja itsemääräämisoikeutensa. Annoimme toiminnasta tietoa etukäteen, jotta asianosaiset saattoivat miettiä osallistumisestaan rauhassa. Käytimme Espoon kaupungin huoltajan suostumus -kaavaketta huoltajien informoimiseen ja osallistumisluvan antamiseen opinnäytetyöhömmme liittyen (liite 2). Kaikki vanhemmat allekirjoittivat suostumuksen ennen lapsen osallistumista toimintatuokioihimme.

Lapsilla oli huoltajiensa suostumuksella oikeus osallistua toimintaamme vapaaehtoisesti ja myös kieltäytyä osallistumasta. Perheellä tai lapsella oli mahdollisuus perua antamansa suostumus suullisesti milloin tahansa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 7–10.)

7.4 Toiminnan suunnittelu, sisältö ja toteutus

Toiminnallisen osuuden suunnittelu oli tärkeä osa opinnäytetyötämme. Suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin liitimme yhteen opinnäytetyömme teoreettisesta ja pedagogisesta näkökulmasta. Keskustelimme myös työelämäkumppanimme kanssa aiheesta ja toiminnallisen osuuden toteutuksesta. Tuokioista teimme itsellemme suunnitelman aikatauluineen. Tästä koostimme liitteeksi tuokiosuunnitelman, johon kuvasimme tuokioiden tavoitteet ja sisällöt. Suunnitelman voi ottaa käyttöön joko sellaisenaan tai muokata omaan käyttöön sopivaksi (liite 1).

Lasten kanssa toteuttamiemme tuokioiden suunnittelu pohjautui teorian lisäksi lasten vahvuuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin sekä toiminnallisuuteen, koska se on lapsille

luontainen tapa osallistua ja oppia (Kangas ym. 2021: 137). Leikillinen toiminta, kehollisuus ja vuorovaikutus olivat tuokioissamme luontaisesti läsnä. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016) kirjoittavat, että toiminnallisuus ja positiivisuus ovat keinoja, joilla lapsi huomaa vahvuuksiaan ja tulee tietoiseksi omasta osaamisestaan. Näiden tiedostaminen lisää lapsen hyvinvointia ja kehittää itseluottamusta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016: 10, 29.)

Suunnittelimme ja toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden yhteistyössä espoolaisen päiväkodin kanssa neljän toimintakerran kokonaisuutena. Saimme osallistumisluvan viideltä ryhmän lapsen huoltajalta. Lähtökohtana olivat ryhmän lasten tarpeet arjessa sekä kasvattajien merkitys lasten kohtaamisessa ja pienryhmätoiminnassa. Keskusteluissamme päiväkodin johtajan ja huoltajien kanssa näimme tarpeen tämänkaltaiselle opinnäytetyölle. Päiväkodissa oli jo käytössä vahvuuspedagogiikka.

Työelämäkumppania tuokioissamme edusti ryhmän varhaiskasvatuksenopettaja, joka oli mukana havainnoitsijana. Tuokioilla toistui sama runko: alkuleikki, toiminnallinen osuus, yhteinen lopetus ja lasten antama arviointi. Toimintakertojen pienemmät tavoitteet tukivat päätavoitteitamme, lapsen myönteistä kohtaamista ja voimaantumisen tukemista. Myös pienryhmässä toimiminen tuki tavoitteitamme (Kangas ym. 2021: 95–96; Oja 2019: 28–29; Hakonen 2014: 56). Kullekin kerralle olimme varanneet aikaa noin 60 minuuttia, mutta aikataulussa oli väljyyttä huomioiden lasten kiinnostus ja jaksaminen.

Toiminnan tavoitteet olivat kokemuksellisia ja toiminnallisia. Punainen lanka kulki läpi toimintatuokioidemme siten, että kertosimme edellisillä tuokioilla tehtyjä asioita ja toistimme esimerkiksi aina saman alkuleikin ja lapset saivat arvioida tuokioita niiden jälkeen. Toistuvuudella halusimme luoda lapsille turvallisuuden tunnetta.

Toiminnallisessa osuudessamme oli turvallinen ja salliva ilmapiiri ja toimintaympäristö, joilla on keskeinen merkitys voimaantumisprosessissa. Muodostimme positiivisen, hyväksyvän ja arvostavan ilmapiirin, jossa lapsen oli hyvä ja helppo toimia. Nämä olivat mielestämme tärkeitä keinoja, joilla onnistumisiin päästiin. Siitonenkin (1999) mainitsee, että onnistumisten avulla rakennamme itseluottamusta, jolloin voimantunne vahvistuu (Siitonen 1999: 130, 136–137).

Tuimme voimaantumista yhdessä tekemällä, keskustelemalla, mahdollisuuksia antamalla ja kannustamalla lapsia luottamaan omiin kykyihinsä. Lapsi voimaantuu, kun hän haluaa ja saa oppia uutta, pääsee tavoitteeseensa ja kokee onnistumisen tunteita. Lapset olivat koko prosessin ajan vuorovaikutuksessa meihin aikuisiin ja toisiin lapsiin, ja

he saivat positiivista palautetta. Voimaantuminen kasvattaa lapsen itseluottamusta ja hyvinvointia sekä lisää rohkeutta osallistua toimintaan. (Rostila 2001: 40–42; Turja 2020: 53; Kangas ym. 2021: 144.)

Lasten kanssa toimiessa on kiinnitettävä huomiota tekijöihin, jotka eriarvoistavat lapsia (Sevón ym. 2021: 118). Toiminnassa huomioimme lapset tasapuolisesti ja lapset saivat ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään. Lähtökohtanamme oli myös sallia lapsille kokeilemisen ja oppimisen ilo sekä antaa heidän osallistua omana itsenään. Hyväksyimme jokaisen erilaisuuden ja arvostimme lasten ainutlaatuisuutta. Nämä asiat näkyivät muun muassa lapsen kuuntelemisessa, mahdollisuudessa ehdottaa toimintaa, kertoa omista näkemyksistään ja mielipiteistään ja jokaisen temperamentin huomioimisessa toiminnan aikana.

Lapsen luottaminen itseensä ja omiin kykyihinsä ryhmässä on oleellista, jotta hän kykenee osallistumaan toimintaan luottavaisin mielin. Toimintatuokioillamme lähestyimme aihetta lasten kanssa keskustelemalla siitä, mitkä asiat olivat heille tärkeitä, mistä he todella pitivät ja miksi toisten huomioiminen on tärkeää. Suunnittelimme toiminnan niin, että kaikilla oli mahdollisuus kokeilla, tutkia, innostua ja oppia uusia asioita omalla tavallaan. Toiminnan ollessa lapsilähtöistä, se vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja omaa oppimiskäsitystä (Opetushallitus 2022: 36).

Toiminnallisessa osuudessamme lapset saivat kokemuksia itsensä ilmaisemisesta muun muassa keskustelujen, piirtämisen, valokuvaamisen ja kehollisten aistikokemusten kautta niin luonnossa kuin päiväkodin sisätiloissa. Viisivuotiaat ovat jo taitavia ilmaissussaan. Kertominen, perusteleminen ja asioiden kuvaileminen ovat jo melko kehittyneitä. Mielikuvitus ja heidän kehittyneet motoriset taitonsa mahdollistavat luovaa ja mielikuvitusta vaativia tehtäviä. Samalla oikeanlainen haastavuus lisää innokkuutta osallistua. (Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 8–10.)

Monenlaiset kokemukset luovan toiminnan parissa kehittävät lapsen itsetuntoa ja luovuutta (Opetushallitus 2022: 47) ja tukevat voimaantumista. Valokuvaus toimi yhtenä voimaantumisen keinona toiminnassamme. Lapsi sai itse päättää mitä kuvaa ja saattoi hyväksyvän kohtaamisen kautta tuntea olevansa arvokas. Tämä vahvistaa itsetuntoa, joka on suoraan yhteydessä voimaantumiseen (Siitonen 1999: 117–118).

Valokuvaus oli osa pedagogista kokonaisuutta, jossa lasten osallisuus ja luovuus olivat keskeisiä. Valokuvaaminen on luova keino ja se innostaa helposti lapsia mukaan toi-

mintaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössämme lapset pääsivät itse tuottamaan kuvalista tietoa ja tuomaan omaa näkemystään esille omien valokuviansa muodossa. Valokuvissa ei esiintynyt henkilöitä, kuvaamisen kohteena olivat ainoastaan paikat, esineet ja leikit. Lapsilla oli oikeus omiin kuviinsa ja tehtäviinsä. Valokuvat poistettiin päiväkodin tableteilta viimeisen tuokion jälkeen. Olemme saaneet luvan käyttää tuokioissa ottamiamme valokuvia opinnäytetyössämme, emme myöskään kuvanneet lapsia.

Viisivuotias lapsi miettii oikean ja väärän merkitystä ja totuudellisuutta. Valokuvan todellisuus ja keskustelut sen ympärillä vahvistavat käsityksiä ja mielipiteitä. Ne avaavat uusia ajatuksia ja ulottuvuuksia ja lisäävät mahdollisia ideoita lapsissa. Valokuvaukseen voimme liittää kaikkea, mikä yhdistää ajattelun ja kuvaamisen. Kuvat herättävät tunteita, virittävät tunnelmia. Valokuvat ovat osa arkea ja niiden avulla voimme muistella tapahtuneita asioita. Henkilö, joka katsoo kuvaa tai on kuvaajana, ottaa mukaansa tunteen ja sen tuomat muistot. (Mannermaa 2000: 61.)

Tuokioihin sisältyi lasten antama palaute. On tärkeää, että lapsi saa myös itse antaa palautetta. Lapsi harjoittelee sanallistamaan tehtyä toimintaa antamalla palautetta. Tällöin aikuisen ja lapsen näkemykset pääsevät vuoropuheluun ja tulevat jaetuksi yhteisesti osallistujien kesken. (Rusanen ym. 2014: 66.) Teimme dokumentointia tuokioiden eri vaiheissa. Rusanen ym. (2014) kirjoittavat, että lasten kokemusten, keskustelujen, piirrosten ja muun toiminnallisen sisällön dokumentointi on työkalu, joka auttaa ymmärtämään, miten toiminta on edennyt. Tallentamaton työskentely saattaa kadota muistista, jos tapahtumia ei kirjata. Työskentely muuttaa muotoaan prosessityöskentelyssä. Kirjausten avulla nähdään sekä yksilön että ryhmän keskeisen vuorovaikutuksen vaiheet. (Rusanen ym. 2014: 66–67).

7.4.1 Tutustumista, vahvuuksia ja kaverisuhteiden vahvistamista

Ensimmäisellä tuokiolla tavoitteenamme oli, että jokainen lapsi saa positiivisia kokemuksia itsestään, rohkaisua ryhmässä toimimiseen ja osallisuuden kokemuksia. Tavoitteenamme oli myös, että lapset huomaavat toistensa ainutlaatuisuuden ja yhdenvertaisuuden ja oppivat arvostamaan toisiaan. Pohdimme näitä yhdessä lasten vahvuuksista käsin ja positiivista työtettä käyttämällä.

Toiminnan lähtökohtana oli viisivuotiaan lapsen kehitys, lasten vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti

toimintaa tulee suunnitella lasten vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista käsin (Opetushallitus 2022: 25). Tuokion tarkoituksena oli saada lapselle kokemus oman elämän merkityksellisyydestä ja siitä, että kaikilla on vahvuuksia ja niitä voi kehittää.

Tuokiolla tuimme viisivuotiaille tärkeitä kaverisuhteita. Korostimme kavereiden huomioinnottamista, tuimme lasten sosiaalisten taitojen vahvistumista ja lasten itsetunnon kehittymistä yhteisen toiminnan, hyväksynnän ja kehujen myötä. (Kasvu ja kehitys eri ikäkausina 2021.) Lapsen rohkaistuessa ja itsetunnon vahvistuessa hänen on helpompi oppia uusia taitoja. (Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 8–9.) Tuokion sisällöt olimme valinneet juuri näiden lasten kehitystä ja tarpeita ajatellen. Huomioimme myös päiväkodin luontokasvatustavoitteita ja Espoon varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaisia tavoitteita. Lapsi hahmottaa ja ymmärtää ympäristöään toimiessaan sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä. (Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022: 59–61.)

Tuokion aluksi loimme turvallisen ilmapiirin tutustumalla hieman toisiimme ja kertomalla lapsille tulevasta toiminnastamme. Mahdollistimme lapsille luontokokemuksen lähimetsässä. Menetelminä olivat leikkien ja tehtävien avulla toisiimme tutustuminen ja turvallisen ilmapiirin luominen. Yhdessä tekeminen toimi voimauttavana elementtinä (Rostila 2001: 40–42.) Aluksi leikimme Missä olen hyvä ja mistä pidän -leikkiä. Jokainen sai vuorollaan esitellä itsensä ja sitten kertoa, missä on hyvä ja mistä pitää. Kerroimme lapsille leikin alussa, että leikissä ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan olemme kaikki erilaisia ja hyviä omana itsenämme. Olimme varautuneet myös tarvittaessa auttamaan ja ehdottamaan lapsille, missä he ovat hyviä ja lapset auttoivat myös spontaanisti toisiaan. Alkuleikki innosti lapsia ja he halusivat tehdä vielä toisen kierroksen.

Alkuleikki pohjusti hyvin seuraavaa tarinaa ja keskustelua erilaisuudesta. Keskustelimme ihmisten erilaisuudesta, monenlaisista mielenkiinnon kohteista ja vahvuuksista. Kerroimme omin sanoin lapsille tarinan lumihiihtäjästä, jonka teemana oli jokaisen ainutlaatuisuus.

Teidän kaikkien perheissä on monenlaisia vahvuuksia ja taitoja, joista voitte olla ylpeitä! Perheenjäsenten ei tarvitse olla samanlaisia tai taitavia samoissa asioissa. Tiesittekö muuten, että jokainen taivaalta alas leijailleva lumihiihtäjä on omanlaisensa? Kun lumihiihtäjiä on tutkittu mikroskooppilla, on huomattu, että niistä aivan jokainen on erilainen. Samalla tavoin myös jokainen ihminen on omanlaisensa. Maailmassa ei ole kahta täysin samanlaista ihmistä. Yhdessäkään perheessä ei ole kahta samanlaista lasta, vaan jokainen lapsi on ainutlaatuinen – ja aivan jokaisessa lapsessa on vahvuuksia, lahjakkuutta ja arvokkaita luonteenpiirteitä. (Juusola 2025: 8.)

Olimme valinneet jo aiemmin lapsille tutuksi tulleita vahvuuskortteja: ryhmätyötaidot, ystävällisyys, reiluus, oppimisen ilo, rohkeus, huumorintaju. Katselimme kortteja ja keskustelimme vahvuuksista. Kortteja katsomassa olivat myös pehmolelut Vahvuusvaris ja Varisserkku Vantaalta. Ne olivat lapsille todella mieluisia.

Havainnollistimme vahvuuksia lapsille helmipurkin avulla. Joskus vahvuudet ovat piilossa ja niiden esiin tuomiseen tarvitaan harjoitusta, toisinaan vahvuudet ovat näkyvissä ja helpommin huomattavissa. Jokainen erivärinen helmi purkissa kuvasti eri vahvuutta. Helmet olivat purkissa riisinjyvien joukossa, osin piilossa. Riisejä ja helmiä sekoittaessa eriväriset helmet nousivat esille. (Kavelin Popov & Parkkonen 2010: 79.) Lopuksi teimme helmistä vahvuusrannekorut. Lapset pujottivat kuminauhaansa kaikki eriväriset vahvuushelmet.

Kuva 1. Vahvuusvarikset, -kortit, -rannekorut ja tuokion arviointia

Keskustelimme työskentelyn lomassa lasten kanssa siitä, että vahvuudet tuovat meille iloa ja ovat asioita, joissa olemme hyviä. Keskustelimme myös virheistä ja epäonnistumisista ja siitä, että niiden kautta voimme oppia asioita ja voimme muuttaa toimintapaamaamme. Muistutimme lapsia, että emme saa pilkata tai nauraa toisten epäonnistumisille, vaan kaveria voi kehua ja kannustaa jatkamaan sinnikkäästi harjoittelua ja olemaan oma itsensä. Tuokion lopuksi lapset saivat arvioida toimintaa. Levitimme hymiö – kortit kalliolle, kysyimme lasten mielipidettä kustakin toiminnosta erikseen ja lapset menivät seisomaan valitsemansa kortin viereen.

7.4.2 Valokuvaamista, piirtämistä ja mielikuvituksen herättelyä

Toisella kerralla tavoitteenamme oli, että lapsi kokisi tulevansa hyväksytyksi omana itsenään ja saisi lisää varmuutta osallistumiseensa. Tavoitteenamme oli myös mahdollistaa valokuvaamisen ilo ja lapselle tärkeän ja merkityksellisen paikan miettiminen mielikuvana. Lisäksi tavoitteenamme oli lapsen luontokokemuksen vahvistuminen, omiin ideoihin uskomisen ja niiden tärkeyden huomaaminen. Menetelminä olivat tuttu alku-

leikki, lempipaikan valokuvaaminen ja piirtäminen sekä mielikuvaharjoitus. Merkityksellisten asioiden löytäminen arjesta ja omien ajatusten ilmaiseminen sekä positiivinen palaute ja yhdessä tekeminen auttavat lasta voimaantumaa (Siitonen 1999: 93, 117–118; Kangas ym. 2021: 144).

Tuokiolla tuimme viisivuotiaiden kehitystä, itsetuntoa ja uskoa omiin kykyihin oppijoina. Mahdollistimme vuorovaikutuksen vahvistumista keskustelujen ja yhteistyön myötä. Lapset saivat harjoitusta toisten huomioonottamisesta ja kokemuksia eroavaisuuksiin suhteessa toisiinsa ja kokemuksia oman ainutlaatuisuutensa hyväksymisestä. (Kasvu ja kehitys eri ikäkausina 2021; Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 8–12.)

Espoon varhaiskasvatussuunnitelman (2022) tavoitteiden mukaisesti halusimme antaa lapsille kokemuksia lähimetsässä tukien näin lasten luontosuhteen kehittymistä. Lasten kanssa yhteisistä kokemuksista keskusteleminen dokumenttien avulla oli helppoa ja havainnollistavaa. (Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022: 59–61.)

Tuokion alussa tuttu alkuleikki innosti jälleen lapsia. He ideoivat alkuleikkiä itse lisää. Lapset halusivat keksiä liikkeen, näyttää sen muille ja me muut teimme sen yhdessä. Sen jälkeen muistelimme vielä lasten vahvuuksia edelliseltä kerralta. Seuraavaksi mietimme minkälainen voisi olla lempipaikka, paikka, josta lapsi pitää, missä hänen on hyvä olla ja olisiko tärkeää, että jokaisella olisi sellainen. Keskustelimme siitä, että paikkaan voi palata mielikuvissa myöhemminkin, esimerkiksi aikuisen avulla jonkin ikävän tunteen tullessa. Mielikuva lempipaikasta voi rauhoittaa ja tuoda hyvää mieltä.

Tämän jälkeen harjoittelimme yhdessä valokuvaamista tabletilla. Lapset valokuvasivat metsässä omia lempipaikkojaan. Kuvaamisen jälkeen kokoontuimme yhteen, keskustelimme hetken siitä, miltä kuvaaminen tuntui ja mitä lapset olivat kuvanneet.

Kuva 1. Mielikuvapaikan piirtäminen ja valokuvaaminen

Keskustelun jälkeen lapset piirsivät itselleen tärkeän, merkityksellisen paikan, joka saattoi olla myös paikka jossain muualla. Lapset uppoutuivat pitkäksi aikaa piirtämiseen kertoen samalla spontaanisti mitä piirsivät. Lasten saatua piirustuksensa valmiiksi, tutkimme niitä yhdessä. Pohjustimme sitten tulevaa mielikuvaharjoitusta ja sen merkitystä lapsille. Kerroimme, että mielikuvaharjoituksessa on tarkoitus kuvitella mielessä asioita, tilanteita tai paikkoja, ihan mitä vain. Asioita voi kuvitella hyvin tarkasti; sitä miltä jokin näyttää, tuntuu, tuoksuu tai minkälaisia ääniä voisi ympärillä kuulua. Ne voivat rentouttaa kehoa ja mieltä, purkaa pahaa oloa, kiukkua ja lisätä hyvää oloa. Kerroimme myös, että mielikuvia ajateltaessa aivot saavat lepoa ja ne jaksavat paremmin.

Luimme mielikuvaharjoituksen hitaasti ja rauhallisesti.

Ota itsellesi hyvä paikka ja asento, missä jaksat hetken olla ja kuunnella. Voit sulkea silmäsi, jos haluat. Hengitä rauhallisesti sisään nenän kautta, ulos suun kautta, sisään, ulos. Kuvittele lempipaikkasi. Se voi olla oikeasti olemassa esimerkiksi kotonasi tai se voi olla täysin keksitty, vaikka jostain sadusta. Täällä lempipaikassasi sinulla on rauhallinen ja hyvä olo. Vietä hetki aikaa täällä lempipaikassasi, katsele ympärillesi. Mieti miltä siellä näyttää. Onko siellä joitain muita ihmisiä paikalla, onko siellä ehkä jokin lemmikki tai rakas pehmolelusi. Olosi on rauhallinen ja hyvä. Tähän paikkaan voit mielessäsi aina palata, kun haluat. Se on sinulle hyvä ja turvallinen paikka. Nyt voit hengittää taas sisään ja ulos, ihan rauhallisesti. Voit liikutella hiljalleen varpaitasi, jalkojasi, sormiasi ja käsiäsi. Voit avata silmäsi ja palata lempipaikastasi tänne ihanaan metsään. Sinulla on rauhallinen ja hyvä olo. Kiitos sinulle mielikuvamatkasta! Voit antaa itsellesi voimahan!

Mielikuvaharjoituksen jälkeen kysyimme lapsilta, miltä harjoitus tuntui. Lapset olivat kokeneet mielikuvamatkan mukavaksi ja kuvasivat meille hyväntuulisina ajatuksiaan. Tuokion lopuksi lapset saivat arvioida toimintaa samalla tavalla, kuin ensimmäisellä kerralla.

Valitsimme mielikuvaharjoituksen lapsille, koska se on tehokas tapa edistää rentoutumista ja stressin hallintaa hyvinvoinnin edistämiseksi. Harjoituksessa lapsi kuvittelee mielessään tiettyjä positiivisia tilanteita, maisemia tai kokemuksia. Myönteisen asian ajattelu vahvistaa rentoutumiseen vaikuttavaa parasympaattisen hermoston toimintaa. Tämä auttaa rentoutumaan, vähentämään stressiä, vaikuttaa tunteisiin ja kehoon positiivisesti. (Ljungberg 2012: 17–19, 41, 62–65; Virolainen & Virolainen 2016: 125.)

Tällä tuokiolla mielikuvaharjoituksen alussa yksi lapsista viesti kehollaan, istumalla kumarassa, kykenemättömyyttään toimia. Pohdimme, oliko kyseessä Sajaniemi ym. (2015) kuvaamaa jähmettymistä ja toiminnan ohjauksen vaikeutta, josta lapsi pääsee

eteenpäin vain aikuisen tuella. (Sajaniemi 2015: 96–97, 113–115.) Toinen meistä istui lapsen viereen kysyen, saanko istua vieressäsi. Luvan saatuaan, hän silitti lasta selästä sanoen, että voimme hyvin istua tässä ja kuunnella. Muut eivät kiinnittäneet asiaan mitään huomiota. Lapsi jatkoi toimintaa aikuisen tuella.

7.4.3 Vuorovaikutussuhteiden ja vahvuuksien vahvistamista

Kolmannella tuokiolla tavoitteinamme olivat edellisten tuokioiden tapaan yhteistyön ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen ja valokuvaamisen kokemuksellisuus. Myös oman mielipiteen ja omien vahvuuksien merkityksellisyyden huomaaminen olivat tavoitteina. Menetelminä käytimme tuttua alkuleikkiä, tarinaa, keskustelua ja mielikuvitusta sekä valokuvaamista. Menetelmät valikoituivat viisivuotiaiden lasten kehityksen, osallistuneiden lasten kiinnostuksen ja tarpeiden sekä Espoon varhaiskasvatussuunnitelman mukaan. (Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022: 53.)

Tuokiossa huomioimme viisivuotiaan ymmärtävän, että kaikki eivät ajattele samalla tavalla tai kiinnitä samoihin asioihin huomiota kuin hän itse. Lapsi harjoittelee tulkitsemista, ymmärryksen ja näkemisen välinen tila täyttyy mielikuvituksella. (Rusanen ym. 2014: 50–51.) Tarinoihin eläytyminen ja vertaissuhteet vahvistuvat ja niiden merkitys kasvaa (Kasvu ja kehitys eri ikäkausina 2021; Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009: 9–10).

Suunnittelussa huomioimme nämä asiat sekä hyväksyvän ilmapiirin myönteisen vaikutuksen. Todennäköisesti myös vertaissuhteet lujittuivat ja lapset tulivat entistä tutuimmiksi toisilleen.

Tuokio alkoi tutulla alkuleikillä. Tämän jälkeen kerroimme lapsille omin sanoin ja eläytyen tarinan jäniksestä ja kilpikonnasta, jonka havainnollistimme leluilla. Tarina oli sattumalta lapsille tuttu edelliseltä viikolta, joten se tuli mukavana kertauksena.

Minun veroistani juoksijaa ei ole koko metsässä, jänis kerskui metsän eläimille. Toisia eläimiä harmitti jäniksen kerskunta. Kukaan ei kuitenkaan uskaltanut lähteä juoksukilpaan jäniksen kanssa. Kilpikonna astui esiin ja sanoi jänikselle: ”Minä lähden kanssasi kilpasille.” Jänistä nauratti, kilpikonnanahan oli metsän hitain eläin. Jänis lähti loikkimaan pitkillä koivillaan ja kilpikonna jäi kauas taakse. Jänistä nauratti koko kilpailu. Se ajatteli, että se voisi pitää matkan varrella lepotaun, sillä kilpikonnan mätelemisenhan kestäisi koko päivän. Jänis heittäytyi makoilemaan puun varjoon ja pian se nukahti. Kilpikonna ryömi sinnikkäästi eteenpäin. Lopulta se ohitti nukkuvan jäniksen ja voitti juoksukilpailun. (Juusola 2015: 22–23.)

Keskustelimme tarinan tiimoilta kaveruudesta ja sinnikkyydestä. Sinnikkyys on taito, joka auttaa asettamaan tavoitteita, joita yritetään saavuttaa. Pohdimme yhdessä, miksi kilpikonna voitti jäniksen kilpailussa ja mikä jäniksen käyttäytymisessä johti siihen, että se hävisi. Lapset arvioivat kilpikonna reilummaksi ja jäniksen laiskaksi, koska se nukahti. Lasten mielestä kilpikonna ansaitsi voiton.

Tarinan jälkeen lapset saivat keksiä toisistaan mukavia asioita ja vahvuuksia. Olimme muokanneet ja tulostaneet Taikasanapaperit valmiiksi (Juusola 2015: 75). Niissä oli tähtiä, joihin jokainen sai sanoa kaverista jotain hyvää. Kirjoitimme papereihin lasten sanoimia asioita, kuten ihana, reilu ja ystävällinen. Kerroimme, että nämä sanat ovat meidän aarteitamme. Joskus toiset huomaavat vahvuudet paremmin kuin me itse. Taikasanojen ja vahvuuksien keksiminen oli lapsille helppoa. Joku mietti hieman kauemmin, toinen keksi nopeammin ja me aikuiset autoimme ehdottamalla erilaisia vahvuuksia.

Kuva 2. Tarina jäniksestä ja kilpikonnasta, Taikasanapaperi ja mielipaikat

Tarinan ja taikasanojen lisäksi lapset saivat valokuvata lempipaikkojaan päiväkodin sisätiloissa, omassa ryhmätallassaan ja sen lähellä käytävässä. Lapset saivat kulkea pienenä ryhmänä ja vuorotella tableteilla valokuvaamista. Käytössämme oli kaksi tablettia. Kuljimme lasten mukana, kun he valitsivat ja valokuvasivat mieleisiä asioita. Lapset saivat itse päättää, mikä lempipaikka oli ja miten he sen halusivat kuvata. Lapset ottivat useampia kuvia. Kuvaamisen jälkeen katsoimme kuvia tableteilta yhdessä ja lapset kertoivat niistä. Nauruista päätelimme, että sekä kuvaaminen että kuvauspaikat olivat olleet lapsille mieluisia. Lapset saivat valita tulostettavat valokuvat seuraavaa kertaa varten.

Tuokion lopuksi teimme ensimmäiseltä kerralta tutun mielikuvaharjoituksen ryhmätallassa olevalla matolla maaten. Näytti siltä, että lasten oli helppoa asettua matolle, sulkea silmänsä ja kuunnella rauhallista puhetta. Myös lapsi, joka oli arastellut ensimmäisellä kerralla metsässä sammaleella selällään makaamista, osallistui nyt sisällä tehtävään mielikuvaharjoitukseen avoimin mielin. Lopuksi lapset arvioivat tuokion hymiöin ja

sanoin. Tarina oli lasten mielestä kiva, yksi lapsista sanoi, että muistaa sen ryhmän varhaiskasvatusopettajan lukemana.

7.4.4 Kädentaitoja ja itsetunnon vahvistamista

Neljännellä kerralla tavoitteenamme oli, että lapsen käsitys itsestään vahvistuisi ja hän kokisi olevansa tärkeä omana itsenään ja saisi kokea merkityksellisyyden tunteita. Tavoitteenamme oli myös se, että yhdessä kokoamme askarreltavaan kansioon kaikki tuokioiden konkreettiseksi muistoksi lapselle.

Menetelminä käytimme keskustelua, lasten kehumista, valokuvien katselua ja ihailua sekä kannustamisen ja myönteisen kohtaamisen työtettä. Kuvista ja tehtävistä keskustelemalla lapset saattoivat tuntea olevansa hyväksytyjä, nähdyksi, kuulluksi sekä arvostetuksi tulleita päästessään vaikuttamaan tuokioiden kulkuun. Olimme varanneet tuokiolle rauhallisen tilan miellyttävän työskentelyn mahdollistamiseksi.

Toteutimme lasten kanssa kansion tuokioista, koska ryhmän viisivuotiaat olivat hienomotorisesti taitavia ja nauttivat askartelusta. Lapset saivat kotiin muistoksi kansionsa, joka sisälsi heidän tekemänsä tehtävät ja valokuvat. Kansilehteen lapset liimasivat Olen arvokas –diplomin. Kansio toimii voimauttavana kokemuksena ja muistona, antaen oppimisen iloa ja josta voi keskustella yhä uudelleen ja uudelleen. Voimavarojen ja vahvuuksien tunnistaminen sekä onnistumisen kokemukset voimauttavat (Lajunen ym. 2019: 17).

Aloitimme tuokion muistelemalla yhdessä edellisten kertojen leikkejä ja tehtäviä. Lapset valmistivat oman kansion valitsemastaan kartongista. He leikkasivat tulostetut valokuvansa ja keskustelimme niistä. Lapset liimasivat valokuvat ja edellisillä tuokioilla tekemänsä tehtävät kansioihinsa.

Kuva 3. Kuvia kansioista

Seuraavaksi keksimme yhdessä jokaisen etunimen kirjaimista mukavia adjektiiveja, jotka kirjoitimme lasten kansioihin. Lapset askartelivat ja koristelivat kansioista oman näköisensä. Olimme suunnitelleet niin, että lapset saisivat arvioida lopuksi edellisten kertojen tavoin tuokion sanallisesti ja hyymiöin, mutta kansioiden koostamisessa vierähti lasten innostuksen vuoksi aikaa ja päätimme jättää hyymiöarvioinnin pois. Arviointia ja ajatuksia tuli mukavasti työskentelyn aikana. Kaikki kertoivat, että heillä oli ollut kivaa ja kansion tekeminen oli selvästi kaikille todella mieluista.

8 Opinnäytetyön arviointi

Perehdyimme monipuolisesti teoreettisiin aineistoihin kohtaamisesta, vuorovaikutuksesta ja voimaantumista sekä viisivuotiaan lapsen kehitykseen liittyen. Onnistuimme luomaan mielestämme hyvän kokonaisuuden. Otimme huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimiskäsityksen, kohtaamisen, vuorovaikutuksen ja voimaantumisen teoriaa sekä vahvuus- ja pienryhmäpedagogiikkaa. Näiden avulla ymmärryksen aiheesta kasvoi ja tämän opinnäytetyön työstäminen eteni sujuvasti.

Suunnittelussa huomioimme myös päiväkodin noudattamaa luontopedagogiikkaa ja lasten mielenkiinnon kohteita. Keskustelimme työelämäkumppanin kanssa tilojen käyttömahdollisuuksista ja käytimme päiväkodin sisätiloja ja ympäröivää luontoa hyväksimme. Oli luontevaa pitää puolet tuokioista ulkona, lapsille entuudestaan tutussa lähimetsässä. Huomioimme suunnitelmissamme käytössämme olevat resurssit.

Tavoitteenamme oli lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa siten, että lapsen osallisuuden avulla lapsi kokee olevansa arvokas. Suunnitteluvaiheessa olimme huomioineet viisivuotiaan lapsen kehityksellisiä tarpeita ja osallistuvien lasten mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia, jotka ovat yhteydessä lapsen voimaantumisen mahdollistamiseen. Olimme myös pohtineet mitä kaikkea hyvään kohtamiseen ja vuorovaikutukseen kuuluu.

Suunnitelmassa olimme huomioineet hyvin osallistuvien lasten tarpeita ja vahvuuksia. Pääsimme toteutuksessa tavoitteisiimme. Onnistuimme kohtaamaan lapset sensitiivisesti tukien näin voimaantumista. Suunnittelusta saimme kiitosta hyvistä teoriapohjasta ja tavoitteiden asettamisesta sekä valitsemastamme toiminnasta ja sen perusteista. Toiminnallisen opinnäytetyömme pohjalta emme voi arvioida lasten voimaantumisen toteutumista, sillä voimaantuminen näkyy pidemmän ajan kuluessa. Lasten on-

nistumiset, rohkeus osallistua ja vaikuttaa toimintaan, sekä heidän vahvuuksiensa löytäminen ja vahvistaminen tukevat kuitenkin lasten voimaantumista (Kangas ym. 2021: 25; Lajunen ym. 2019: 17; Siitonen 1999: 136–137).

Tuokioihin olimme varanneet aikaa noin 60 minuuttia. Huomioimme tuokioissa lasten kiinnostuksen ja jaksamisen. Olimme myös varautuneet muutoksiin tuokioiden aikana lasten kehollisia ja sanallisia viestejä seuraten. Tilanteet muotoutuivat lasten näköisiksi.

Opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa kiinnitimme huomiota tapaamme katsoa ja kohdata lapsia sekä huomioida heitä toiminnan aikana. Vahvistimme näin viisivuoti-
aan ymmärrystä ympäröivästä maailmasta ja oman arvon tunnetta suhteessa toisiin. Rikastimme toimintaa myös erilaisin tehtävin, jotka tukivat lasten vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita. Kokemus oli iloa ja rohkeutta tuova prosessi, joka saattoi edistää voimaantumista ja uskoa uuden oppimiseen. Välitimme lapsille ajatusta, että harjoittelemalla voi oppia uusia taitoja.

Toteutimme toiminnallisuutta tuokioissamme tekemisen ja keskustelujen avulla sekä tukemalla lasten aktiivisuutta ja motivaatiota. Vuorovaikutus lasten kanssa oli mukavaa ja välitöntä ja se saattoi vaikuttaa lasten itsetunnon kehittymiseen myönteisesti. Koh-
taaminen ja vuorovaikutus näkyivät toiminnallisissa tuokioissamme siten, että olimme lapsille läsnä, kuuntelimme ja keskustelimme. Annoimme lapsille aikaa tehdä asioita rauhassa, ilman kiirettä. Onnistuimme antamaan lapsille myönteisiä kokemuksia tehtävien ja valokuvauksen avulla.

Valokuvaamisen avulla lapset saivat tuoda esille omaa näkemystään. He saivat vaikuttaa omaan toimintaansa ja kuvien avulla tulla nähdyiksi ja arvostetuiksi. Keskustelut antoivat lapsille mahdollisuuden syventää ymmärrystä sekä kuvatuista kohteista että heistä itsestään. Keskustelut ja vaikuttaminen olivat siten tärkeä osa tavoitteisiin pääsyä ja voimaantumista (Salo 2009: 71; Turja 2020: 53; Kangas ym. 2021:25).

Opinnäytetyössämme tulivat esille Hakosen (2014) ja Ojan (2019) tutkimat pienryhmäpedagogiikan edut ja kasvattajan toiminnan merkitys lapsen voimaantumisen mahdollistajana. (Hakonen 2014: 56; Oja 2019: 28–29.) Lasten oli helpompi tuoda esille omia ajatuksiaan ja osallistua keskusteluun pienessä ryhmässä. Vahvuuspedagogiikka voimaannuttavien tehtävien ja keskustelujen muodossa toimi loistavasti pienryhmässä ja toi esille sen etuja. Kiireettömyys ja pysähtyminen lasten asioiden äärelle oli antoisaa.

Tuokioillamme lapset saivat tehdä asioita omalla tavallaan, piirtää, valokuvata ja tutkia ympäristöä. Nämä toiminnot tukivat lasten mielikuvitusta ja halua osallistua. Näytimme keskustelujen avulla ja hyväksyvin elein lapsille, että he ovat ainutlaatuisia ja tärkeitä. Viisivuotiaan uteliaisuus näkyi toiminnassa esimerkiksi aktiivisena kyselyinä ja ihmettelynä. Seurasimme lasten sanallisia ja kehollisia viestejä.

Lapset osallistuivat innokkaasti tuokioihimme ja palautteen antamiseen. Hymiöt ja mahdollisuus sanalliseen arviointiin olivat hyviä keinoja toteuttaa arviointia. Lasten kokemukset, sekä heidän verbaaliset että nonverbaaliset viestinsä auttoivat meitä arvioimaan tuokioidemme sisältöä. Lapsen osallistaminen ja vaikuttaminen toimintaan ja sen arviointiin lisäsivät yhteistyötä ja dialogisuutta, jotka ovat osa voimaantumisprosessia. Lapsen saadessa harjoitella palautteen antamista, hän harjoittelee samalla toiminnan sanallistamista (Rusanen ym. 2014: 66).

Lapset kokivat onnistumisia, nauttivat toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Toiminta tuotti kokemuksia ja vahvisti merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Lapset saavuttivat onnistumisia tehtävien tekemisen myötä. Kaikissa lapsissa näkyi halu osallistua. He ilmaisivat sitä eri tavoin, kuten iloisuutena, tyytyväisyytenä, lähelle hakeutumisena ja rohkeutena osallistua.

Toimintamme oli lasten kasvua ja kehitystä tukevaa. Huomioimme ja kuuntelimme lapsia tasapuolisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti tuimme ja kehitimme lapsen oikeutta kokeilla, oppia ja olla ryhmänsä jäsen omana itsenään. (Opetushallitus 2022: 22–23.) Huomioimme toiminnan aikana jokaisen lapsen ajatuksia ja mielipiteitä. Kehuimme lapsia tasapuolisesti osallistumisesta, yrittämisestä, toinen toisensa auttamisesta ja onnistumisista.

Päiväkodin johtaja ei päässyt havainnoimaan toimintaamme, mikä muutti suunnitelmaamme. Saimme kuitenkin mukaamme ryhmän oman varhaiskasvatuksen opettajan. Myös valokuvien tulostukseen lupautuneen henkilön poissaolo vaikutti suunnitelmaamme. Onneksi talon varajohtaja oli avulias ja tarjoutui auttamaan meitä tulostuksessa.

Varhaiskasvatuksen opettajan tekemien havaintojen pohjalta saimme palautetta lasten sensitiivisestä kohtaamisesta ja heidän tarpeidensa huomioimisesta. Hän kiinnitti huomioita myös lasten tyytyväisyyteen ja innokkuuteen. Kävimme yhteisiä keskusteluja tuokioiden jälkeen ja refleктоimme toimintamme tavoitteita, suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmissa tilan jättäminen lasten ideoille ja niiden toteuttaminen oli ollut hyvä asia.

Hän kehui valmiuttamme muokata tuokioita lasten tarpeiden mukaan. Hän otti esille myös, että olisimme voineet tuoda ensimmäisellä tuokiolla vielä enemmän esille jo tiedossa olleita lasten vahvuuksia. Suunnitelmamme sai kiitosta ryhmässä jo käytössä olleen vahvuuspedagogiikan syventämisestä ja viisivuotiaiden kehitystarpeiden ja vertaissuhteiden sekä pienryhmäpedagogiikan hyödyntämisestä.

Suunnittelussa, toiminnassa ja arvioinnissa toteutimme pedagogista dokumentointia. Rintakorven (2009) mukaan dokumentointi on tärkeää. Tallennettujen kirjausten avulla on jälkeenpäin helpompi palata lapsen oppimiskokemuksiin ja tehdä niistä kokonaisuuksia. Dokumentointi auttaa kasvattajaa refleктоimaan paitsi lapsen kehitystä, myös omaa toimintaa. (ks. Rusanen ym. 2014: 67.)

Opinnäytetyömme arviointiprosessissa käytimme apuna SWOT-arviointimenetelmää. SWOT muodostuu englanninkielisistä sanoista strength (vahvuudet), weakness (heikkoudet), opportunity (mahdollisuudet) ja threat (uhat). Vahvuuksiamme olivat aiempi koulutus ja työkokemus varhaiskasvatuksessa ja kiinnostuksemme työotteemme kehittämiseksi. Heikkoutena meillä oli rajalliset resurssit. Kesäloman lähestyessä ja osan lapsista lähdettyä jo lomalle toteutimme toiminnallisen osuuden yhden viikon aikana. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa toimintatuokioita olisi voinut olla useampia ja työskentely olisi voinut jatkua useita viikkoja tai kuukausia, lasten innokkuuden mukaan. Kokonaisuuden olisi voinut toteuttaa useiden pienryhmien kanssa ja siten useimmat lapset olisivat päässeet kokemaan toimintaamme. Toiminta olisi varmasti rikastunut lisää lasten ideoilla ja olisimme voineet esimerkiksi lisätä luovaa toimintaa ja pitää näyttelyn lasten vanhemmille.

Parityöskentely oli meille etu. Yhdessä oli mielekästä suunnitella, toteuttaa ja raportoida tätä opinnäytetyötä. Mielestämme löysimme monipuolista aineistoa ja kävimme paljon refleктоivaa keskustelua prosessin aikana. Ajankäyttösuunnitelmamme oli melko hyvä, vaikka kahden ihmisen aikataulujen yhteen sovittaminen oli välillä haastavaa. Huomasimme, että välillä oli hyvä jättää työ hautumaan, mutta jo parin viikon tauko kirjoitusprosessissa nosti kynnystä asettua työn äärelle. Onnistuimme työssämme kuitenkin hyvin, uhat eivät vaikuttaneet negatiivisesti kokonaisuuteen ja saavutimme tavoitteemme. Arviointimenetelmä auttoi meitä refleктоimaan työtämme.

9 Pohdinta

Opinnäytetyömme muutti muotoaan ja perustui tutkimukselliseen työotteeseen. Prosesiin kuuluvat Vilkan (2021) mukaan ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen. (Vilka 2021: 56–84) Ideointitasolla perehdyimme aikaisempiin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Mietimme tavoitteita ja teoreettista viitekehystä toiminnalliselle opinnäytetyöllemme. Sitoutumisvaiheessa huomioimme olennaiset asiat opinnäytetyön suhteen ja rajasimme sitä tuntuvasti. Ensin ajattelimme lähestyä aihetta sekä lapsen että aikuisen näkökulmista, mutta opinnäytetyömme ohjaajan kanssa keskustellessamme päädyimme tarkastelemaan aihetta ainoastaan lapsesta käsin. Alkuperäisessä suunnitelmassa meillä oli lisäksi ajatuksena tehdä kasvattajille opas lapsen hyvään kohtaamiseen liittyen.

Kokosimme tietoperustaa, täsmensimme näkökulmia ja hankimme tarvittavat tutkimusluvut. Toteutusvaiheessa kirjoitimme tietoperustaa, teimme aineistoanalyysiä ja suunnittelimme sekä toteutimme toiminnallisen osuuden varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme kaikissa vaiheissa huomioimme tutkimusetiikan säännöt, toisten kunnioittamisen, tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden.

Mielestämme oli tärkeää nostaa esille tämä ajankohtainen kohtaamisen teema. Monesti ammattilaiset ajattelevat toimivansa oikein, eivätkä huomaa pysähtyä lapsen tarpeiden äärelle. Tärkein tehtävämme oli mahdollistaa yhdessä koettua iloa ja oppimista ilman kiirettä ja kasvattajan ajatusten siirtymistä toisaalle. Sekä lapsi että kasvattaja tarvitsevat työrauhaa, pysähtymistä ja hyviä kohtaamisia, jotta lapsi voi tuntea olevansa merkityksellinen ja voimaantumisen mahdollistuu.

Kokemuksemme mukaan on tärkeää pohtia kasvattajan ja lapsen kohtaamisia varhaiskasvatuspäivän aikana. Lapsi harjoittelee erilaisia taitoja ja peilaa itseään aikuiseen. Aikuinen on jatkuvasti esimerkkinä lapselle. Ystävällinen, arvostava ja hyväksyvä vuorovaikutus ovat kohtaamisessa avaintekijöitä. Käsitksemme lapsesta määrittelee tapamme ajatella, kohdata sekä tehdä yhteistyötä lapsen ja hänen perheensä kanssa.

Riittävä ja koulutettu henkilökunta mahdollistaa pedagogiikkaan keskittymisen ja huolellisen valmistautumisen. Varhaiskasvatuksessa lasten ryhmän jakaminen pienryhmiin, kasvattajan ennakoiva pedagoginen työote ja toimintatuokioiden valmistelu auttavat kasvattajaa lapsen myönteisessä kohtaamisessa.

Olemme myös kokemuksemme kautta huomanneet, että työ on kiireistä ja sijaisten saaminen ja osaaminen on vaihtelevaa. Työmme voi hyödyttää ryhmän kasvattajien toimintaa ja vaikuttaa siihen, kuinka he voisivat kohdata lapsen lempeästi ja ohjata heitä pedagogisin keinoin. Kun lapsi tulee kohdatuksi myönteisellä ja kunnioittavalla tavalla, lapsen edun ensisijaisuus toteutuu edistään lapsen voimaantumista.

Ryhmään kuulumisen, hyväksyvä kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat lapsen elämän suuntaan vaikuttavia asioita. Voimme edistää voimaantumista varhaiskasvatuksessa edistään sosiaalisten suhteiden ja yhteenkuuluvuuden tunteen tukemista (Rostila 2001: 40–42). Tämän vuoksi kasvattajan ammattitaidolla on suuri vaikutus lapsen kehitykseen. Lapsen voimaantuminen mahdollistuu yhteisöön kuulumisen myötä ja lapsi voi tuntea olevansa hyväksytty omassa varhaiskasvatusryhmässään, jolloin lapsen uskallus toimia voimistuu (Kangas ym. 2021: 25). Lapselle ryhmän merkitys ja siellä tapahtuva vuorovaikutus on siis oleellinen osa lapsen kasvua, oppimista ja jatkuvaa kehityksen prosessia.

Niin aikuisten kuin lastenkin välinen toisen huomioiminen ja kohtaaminen rohkaisevat lapsia ilmaisemaan itseään ja saamaan positiivisia tuntemuksia ja hyväksynnän kokemuksia. Yhteenkuuluvuus tulee huomioiduksi varhaiskasvatuksessa, kun kasvattaja kohtaa lapsen myönteisesti. Mahdollistimme toiminnassamme lapsille ilon kokemuksia ilmaisusta ja osallisuudesta. Lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyivät ja vahvistuivat vertaisryhmässä. Lasten osaaminen ja onnistuminen eivät kuitenkaan olleet työmme arvioinnin kohteena.

Aiheestamme ja toteuttamastamme neljän tuokion kokonaisuudesta riittäisi toimintaa laajempaankin projektiin. Tuokioissamme lapset olivat niin innostuneita, että tuokioita ei ollut tarpeen lyhentää. Toisille ryhmille sopii useampi lyhyt tuokio ja toiset taas jaksavat enemmän. Tuokioita voi käyttää pilkkoen tai niitä voi rikastaa lasten tarpeiden mukaisesti. Aihetta voisi ideoida lisää lasten ehdotusten ja kiinnostuksen mukaan esimerkiksi leikkien, draaman keinoin ja muita luovia keinoja käyttäen.

Lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen, myönteisen kohtaamisen, kehumisen ja oppimisen ilon lisääntyessä lapsilla on mahdollisuus voimaantumiseen (Rostila 2001: 40–42; Turja 2020: 53; Kangas ym. 2021: 144). Kuten arvioinnissa mainitsimme, emme voi arvioida lasten voimaantumisen toteutumista näin lyhyellä ajanjaksolla. Olisi mielenkiintoista perehtyä siihen, miten kasvattajan työotteen kehittäminen vaikuttaa pidem-

män ajan kuluessa lasten voimaantumiseen. Aiheesta voisi tehdä kasvattajille varhaiskasvatukseen oppaan, joka sisältäisi konkreettisia ideoita lasten positiiviseen kohtaamiseen.

On hyvä pysähtyä välillä tarkentamaan ja refleктоimaan omaa toimintatapaansa lapsen kohtaamisessa ja miettiä esimerkiksi, miksi toimin tietyllä tavalla ja toiminko lapsen tarpeista ja vahvuuksista käsin. Sosiaalipedagogiseen työhön kuuluvat dialogisuus, toimijuus ja osallistuminen sekä yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja luovuus, mitkä tukevat myös lapsen kohtaamista ja voimaantumista (Nivala & Ryyänen 2019: 342). Lasten yksilöllinen kohtaaminen, kiireetön ja myönteinen vuorovaikutus ovat edellytyksenä ryhmän pedagogisen toiminnan onnistumiselle ja lasten voimaantumiselle, joka on mahdollista kasvattajan positiivisen työotteen kehittyessä.

Lähteet

Ahonen, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Charfe, Lowis & Gardner, Ali 2019. What is Social Pedagogy and How Does it Link to Social Work? Teoksessa Charfe, Lowis & Gardner, Ali (toim.) Social Pedagogy and Social Work. California: SAGE Publications Inc. 12–13.

Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelma 2022. <https://admin.espoo.fi/sites/default/files/2022-12/Varhaiskasvatussuunnitelma_2022_saavutettava.pdf>. Viitattu 6.11.2024.

Espoon sosiaali- ja terveystoimi 2009. Viisivuotiaan lapsen kehityksen arviointi- ja yhteistyömenetelmä. Espoon kehu! Neuvoloissa ja päiväkodeissa.

Hakonen, Minna 2014. Pienryhmäpedagogiikka päiväkodin työyhteisön näkökulmasta- eksistentiaalis- fenomenologinen haastattelututkimus. < <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/39035>>. Viitattu 12.5.2024.

Helenius, Aili & Lummelahti, Leena 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Holmström, Anniina & Kittelä, Roosa 2017. Lapsen osallisuutta edistämässä. Opas varhaiskasvatuksen yksiköille, tiimeille ja työntekijöille. Laurea-ammattikorkeakoulu. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121922127>>. Viitattu 1.9.2024.

Honkanen, Liisa 2014. Autetuksi tuleminen. Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimijuudet. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61787/Hokkanen_ActaE%20145pdfA.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 8.5.2024.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen 2023. Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 22.12.2023. <<https://urly.fi/3rSX>>. Viitattu 12.5.2024.

Isotalo, Susanna & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki & Lämsä, Joni & Rutanen, Niina 2024. Early Childhood Education and Care. Teachers' Gaze Behavior Across Pedagogical Episodes in Toddler Groups in Finland. *IJEC*. <<https://doi.org/10.1007/s13158-023-00387-6>>. Viitattu 1.9.2024.

Jantunen, Marja 2009. Sadut ja mielikuvitus. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.) Kuningas vuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 48–57.

Juusola, Mervi 2015. Hyvän kaveruuden avaimet. Sosiaalisten taitojen treenikirja. Helsinki: Voimakirja Oy.

Kalliala, Marjatta 2011. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kangas, Jonna & Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Otava.

Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne Minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kasvu ja kehitys eri ikäkausina 2021. Duodemic Terveyskirjasto. Päivitetty 26.11.2021. <<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018#s3>>. Viitattu 1.9.2024.

Kavelin Popov, Linda & Parkkonen, Riikka 2010. Reilu, reipas ja vastuuntuntoinen: 52 keinoa vahvistaa hyvää käytöstä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2004. Temperamentti: ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.

Lajunen, Kaija & Andell, Minna & Ylenius-Lehtonen, Mirja 2019. Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lastentarhanopettajaliitto 2017. Nyt on pedagogiikan aika! Helsinki: Lastentarhanopettajienliitto. <<https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>>. Viitattu 8.5.2024.

Ljungberg Tuikka 2012. Rentoutumisen avaimet. Vapaudu stressistä ja jännityksestä. Helsinki: Delfiini Kirjat.

Luttrell, Cecilia & Quiroz, Sitna & Scrutton, Claire & Bird, Kate 2009. Understanding and operationalising empowerment. Odi – Overseas Development Institute, Working Paper 308.

Mannermaa, Lauri 2000. Uusia tapoja katsoa ja tuntea, nähdä ja oivaltaa. Teoksessa Heikkilä, Tuula & Paloheimo, Leena & Taipale, Ilkka (toim.) Mieli ja taide. Helsinki: Mielen terveyden keskusliitto. 61–74.

Maslow, Abraham H. 1943. A theory of human motivation. Psychological Review 50 (4). 370–396. <<https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>>. Viitattu 10.5.2024.

Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkinen, Marita 2020. Minä olen ja kuulun! Lapsen Identiteetin tukeminen. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 96–108.

Nivala, Elina 2021. Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. Itä- Suomen yliopisto. Journal of Early Childhood Education Research 10 (1). 33–59. <<https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/26752/1642592713986558902.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>. Viitattu 5.5.2024.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Oja, Tiina 2019. Joustava pienryhmätoiminta varhaiskasvatuksessa. Tapaustutkimus kasvattajien näkökulmasta. Kandidaatin tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Varhaiskasvatus. <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118787/OjaTiina.pdf?sequence=2>>. Viitattu 12.5.2024.

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. <<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/9359537>>. Viitattu 10.5.2024.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf>. Viitattu 8.5.2024.

Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisymparisto-varhaiskasvatuksessa>>. Viitattu 10.5.2024.

Pelo, Mira 2015. Kohtaaminen- läsnäolon aakkoset. Päivitetty 16.3.2015. <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/16/kohtaaminen-lasnaolon-aakkoset>>. Viitattu 1.9.2024.

Pääjoki, Tarja 2020. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 109–120.

Ritmala, Marjo & Ojanen, Tuija & Sivén, Tuula & Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2010. Lapsen aika. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rostila, Ilmari 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. SoPhi61. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Kopijyvä Oy. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47920/3/SoPhi61_978-951-39-6498-6.pdf>. Viitattu 10.5.2024.

Rusanen & Kuusela & Rintakorpi & Torkki 2014. Musta tuntuu punaiselta, kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Lasten keskus ja Kirjapaja Oy, Helsinki 2014.

Sajaniemi, Nina & Suhonen, Eira & Nislin, Mari & Mäkelä, Jukka E. 2015. Stressin säätely. Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salo, Saara 2009. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Vanhemmuuden kiintymyssuoja. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 44–77.

Saloviita, Timo 2014. Työrauha luokkaan. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Sevón, Eija & Hautala, Paula & Hautakangas, Merja & Ranta, Minna & Merjovaara, Olli & Mustola, Marleena & Alasuutari, Maarit 2021. Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research* Volume 10 (1). 114–138. <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/74499/Sevon-Hautala-Hautakangas-Ranta-Merjovaara-Mustola-Alasuutari.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Viitattu 5.5.2024.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja. <<http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf>>. Viitattu 8.5.2024.

Stephens, Paul 2013. *Social pedagogy: Heart and head*. Bremen: Europäischer Hochschulverlag.

Thompson, Ross A. & Goodman, Miranda 2009. *Development of Self, Relationships, and Socioemotional Competence. Foundations for Early School Success* Teoksessa Barbarin, Oscar A. & Wasik, Barbara (toim.) *Handbook of Child Development and Early Education: Research to Practice*. E-kirja. New York: The Guilford Press.

Turja, Leena 2020. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 38–55.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. <https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf>. Viitattu 10.5.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. <https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf>. Viitattu 10.5.2024.

Uusikylä, Kari 2012. *Luovuus kuuluu kaikille*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016. *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. <<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Viitattu 10.5.2024.

Violainen, Harri & Violainen, Ilkka 2016. *Mielen voima. Mielen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin*. Helsinki: Viisas Elämä Oy.

Vlasov, Janniina & Salminen, Jenni & Repo, Laura & Karila, Kirsti & Kinnunen, Susanna & Mattila, Virpi & Nukarinen, Thomas & Parrila, Sanna & Sulonen, Hanna 2018.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus: julkaisut 2018:4. <https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf>. Viitattu 20.8.2024.

Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

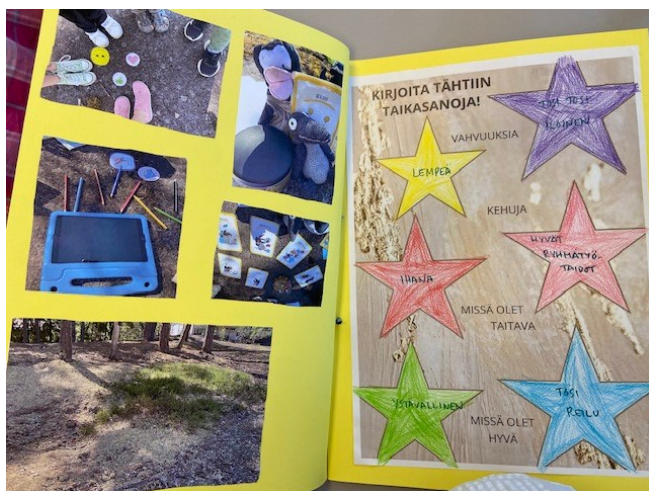
Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Annettu: 21.08.1991. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2>. Viitattu 1.10.2021.

Toimintatuokiot

Tällä liitteellä esittelemme suunnittelemamme neljän toiminnallisen tuokion kokonaisuuden, joissa huomioimme tämän lapsiryhmän tarpeita. Tuokioita voi käyttää oman ryhmän tarpeiden mukaan jakamalla osiin ja tai rikastamalla lasten kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteena toiminnallisille tuokioille on, että jokainen lapsi saa

- positiivisia kokemuksia itsestään
- rohkeutta toimia ja keskustella yhdessä muiden kanssa
- kokea olevansa hyväksytyt omana itsenään
- tulla kohdatuksi myönteisellä tavalla
- mahdollisuuden voimaantumiseen
- merkityksellisyyden tunteita
- luovaa ja mukavaa yhdessä olemista ja tekemistä.

Kuva 4. Kuva valmiista kansioista

Keinoina tavoitteisiin pääsemiseksi ovat

- myönteinen vuorovaikutus
- tehtävät ja valokuvaaminen
- oman kansion tekeminen itselle muistoksi
- yhdessä tekeminen ja myönteisen palautteen antaminen lapsille.

Ensimmäinen tuokio

Tuokion sisältö: Alkuleikkinä Missä olen hyvä ja mistä pidän -leikki, Lumihiutale-tarina, vahvuuskortit ja helmipurkki sekä vahvuuskorut ja lasten arviointi.

Tavoitteet: Luoda positiivisia kokemuksia, rohkaista toimintaan ja osallistumaan keskusteluun. Toiminnan lähtökohtana on lasten vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Yhdessä tekeminen toimii voimauttavana elementtinä.

Menetelmät: Leikkien ja tehtävien avulla toisiimme tutustuminen ja turvallisen ilmapiirin luominen. Vahvuuksien pohtiminen ja positiivinen työote.

Välineet: Lumihiutale-tarina, vahvuuskortit ja -varikset, helmipurkki, kuminauhaa käsi-koruihin, sakset ja arviointihymiöt.

Kuva 5. Vahvuusvarikset, -kortit, -rannekorut ja tuokion arviointia

- Tutustutaan ja luodaan turvallinen ilmapiiri.
- Alkuleikkinä Missä olen hyvä ja mistä pidän. Seistään piirissä, jokainen vuorollaan esittelee itsensä ja kertoo mistä asiasta pitää. Leikissä ei ole oikeita tai väärä vastauksia, jokaisen kertoma asia on tärkeä.
- Keskustellaan ihmisten erilaisuudesta, erilaisista mielenkiinnon kohteista, mieltymyksistä ja vahvuuksista.
- Kerrotaan omin sanoin tarina lumihiutaleesta, joka kertoo ainutlaatuisuudesta.

Perheessäsä on monenlaisia vahvuuksia ja taitoja, joista voitte olla ylpeitä! Perheenjäsenten ei tarvitse olla samanlaisia eikä taitavia samoissa asioissa. Tiesittekö muuten, että jokainen taivaalta alas leijaileva lumihiutale on omanlaisensa? Kun lumihiutaleita on tutkittu mikroskoopilla, on huomattu, että niistä aivan jokainen on erilainen. Samalla tavoin myös jokainen ihminen on omanlaisensa. Maailmassa ei ole kahta täysin samanlaista ihmistä. Yhdessäkään perheessä ei ole kahta samanlaista lasta, vaan jokainen lapsi on ainutlaatuinen persoona – ja aivan jokaisessa lapsessa on vahvuuksia, lahjakkuutta ja arvokkaita luonnonpiirteitä. (Juusola 2015: 8).

- Keskustellaan Vahvuusvaris-korttien avulla vahvuuksista, esimerkiksi ryhmäytävistä, ystävällisyydestä, reiluudesta, oppimisen ilosta, rohkeudesta ja huumorintajuista. Mukana kortteja katsomassa voi olla myös päiväkodin Vahvuusvaris-pehmo-lelu.
- Havainnollistetaan vahvuuksia helmipurkin avulla. Purkissa voi olla esimerkiksi riisiä, minkä alle helmet ovat osittain peittyneet. Joskus vahvuudet ovat piilossa ja niiden esiin tuomiseen tarvitaan harjoitusta. Toisinaan vahvuudet ovat näkyvissä ja helpommin huomattavissa. Aikuinen kääntelee purkin sisältöä niin, että helmet tulevat myös pinnalle. Eriväriset helmet kuvastavat eri vahvuuksia. Lasten kanssa voidaan yhdessä päättää kullekin värille sopiva vahvuus.
- Valmistetaan vahvuusrannekorut. Lapset saavat pujottaa kuminauhaansa kaikki eriväriset vahvuushelmet.
- Lopuksi lapset arvioivat tuokion jokaisen tehtävän hymiöiden avulla. Lapset saavat mennä seisomaan valitseman kortin luo.

Toinen tuokio

Tuokion sisältö: Alkuleikkinä Missä olen hyvä ja mistä pidän -leikki, lempipaikan valokuvaus ja piirtäminen, mielikuvaharjoitus lempipaikasta ja lasten arviointi.

Tavoitteet: Hyväksytyksi kokemisen tunne, itsevarmuuden lisääntyminen, valokuvaamisen ilo ja mielikuvituksellisuus. Merkityksellisten asioiden löytäminen arjesta ja omien ajatusten ilmaiseminen sekä positiivinen palaute ja yhdessä tekeminen auttavat lasta voimaantumaa.

Menetelmät: Voimauttavina menetelminä ovat tuttu alkuleikki, lempipaikan valokuvaaminen ja piirtäminen sekä mielikuvaharjoitus. Keskustelut ja yhteistyö ovat myös olennainen osa tuokiota.

Välineet: Vahvuusvaris, paperia, puukyniä, alustat, tabletit valokuvaamiseen, mielikuvaharjoitus ja hymiöt arviointiin.

Kuva 6. Mielikuvapaikan valokuvaaminen ja piirtäminen

- Alkuleikkinä Missä olen hyvä ja mistä pidän -leikki, edelliseltä tuokiolta hieman muuttuna. Kertoja saa nyt keksiä myös liikkeen, jota muut matkivat.
- Kerrataan vahvuuksia keskustelemalla.
- Johdatellaan lapsia ajatukseen lempipaikasta. On hyvä olla paikka, johon voi mielikuvituksessa palata. Lempipaikkaa ajattelemalla voi esimerkiksi rauhoittaa itseään ja oppia sietämään epäonnistumista ja pettymyksiä. Joskus voi kokeilla nauramista, jos epäonnistuu ja huomata, että harmituksen tunne helpottaa. Silloin voi muistella vahvuuksia ja hyviä puolia itsessään.
- Jutellaan siitä, onko jokaisella oma lempipaikka. Lapset voivat kertoa minkälainen se on. Sinne voi palata mielikuvissa myöhemminkin aikuisen avulla esimerkiksi jonkin ikävän tunteen tullessa tai muuten vaan rauhoittumisen ja mukavan mielikuvan luomiseksi.
- Harjoitellaan valokuvaamista tabletilla yhdessä.
- Valokuvataan mieluisia paikkoja metsässä ja keskustellaan, miltä kuvaaminen tuntui ja mitä paikkoja lapset kuvasivat.
- Piirretään oma lempipaikka, esimerkiksi jossain muualla oleva itselle tärkeä, merkityksellinen paikka. Ensin jokainen voi miettiä, paikan, jossa viihtyy erityisen hyvin.
- Keskustellaan piirroksista.
- Kerrotaan lapsille mielikuvaharjoituksesta. Siinä kuvitellaan mielessä erilaisia asioita, tilanteita tai paikkoja, kuten satuja, luontoa tai arjen tapahtumia. Mietitään miltä paikka näyttää, tuoksuu, mitä ääniä siellä kuuluu ja ketä tai mitä siellä on. Mielikuvat voivat vaikuttaa tunteisiin ja kehoon. Positiiviset mielikuvat voivat auttaa esimerkiksi rentoutumaan ja lisäämään hyvinvointia.
- Tehdään mielikuvaharjoitus yhdessä. Kerrotaan rauhallisesti ja hitaasti.

Ota itsellesi hyvä paikka ja asento, missä jaksat hetken olla ja kuunnella. Voit sulkea silmäsi, jos haluat. Hengitä rauhallisesti sisään nenän kautta, ulos suun kautta, sisään, ulos. Kuvitele lempipaikkasi. Se voi olla oikeasti olemassa esimerkiksi kotonasi tai se voi olla täysin keksitty, vaikka jostain sadusta. Täällä lempipaikassasi sinulla on rauhallinen ja hyvä olo. Vietä hetki aikaa täällä, katsele ympärillesi. Mieti miltä siellä näyttää. Onko paikassa muita ihmisiä, onko siellä ehkä jokin lemmikki tai rakas pehmolelusi. Olosi on rauhallinen ja hyvä. Tähän paikkaan voit mielessäsi aina palata, kun haluat. Se on sinulle hyvä ja turvallinen paikka. Nyt voit hengittää taas sisään ja ulos, ihan rauhallisesti. Voit liikutella hiljalleen varpaidasi, jalkojasi, sormiasi ja käsiäsi. Voit avata silmäsi ja palata lempipaikastasi tänne ihanaan metsään. Sinulla on rauhallinen ja hyvä olo. Kiitos sinulle mielikuvamatkasta! Voit antaa itsellesi voimahalun!

- Keskustellaan mielikuvaharjoituksesta, miltä matka lempipaikkaan tuntui.
- Lopuksi lapset arvioivat tuokion ja sen eri vaiheet hymiöin samalla tavalla kuin ensimmäisellä kerralla.

Kolmas tuokio

Tuokion sisältö: Tuttu alkuleikki, tarina jäniksestä, kilpikonnasta ja sinnikkyydestä, Taikasanapaperille vahvuuksien keksiminen kaverista, valokuvaaminen, mielikuvaharjoitus ja arviointi.

Tavoitteet: Yhteistyö ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen ja valokuvauksen kokeminen sekä oman mielipiteen ja omien vahvuuksien merkityksellisyyden huomaaminen.

Menetelmät: Toiminnallisuus, keskustelut ja mielikuvituksen herättely. Hyväksyvä ilmapiiri on tärkeä osa kokonaisuutta.

Välineet: Jänis ja kilpikonna- tarina ja lelut, Taikasanapaperit, kynät, tabletit valokuvaukseen, mielikuvaharjoitus ja hymiöt arviointiin.

Kuva 7. Taikasanapaperi ja tarina jäniksestä ja kilpikonnasta

- Alkuleikkinä Missä olen hyvä ja mistä pidän.
- Kerrotaan eläytyen jäniksestä ja kilpikonnasta tarina, joka havainnollistetaan leluilla.

Minun veroistani juoksijaa ei ole koko metsässä, jänis kerskui metsän eläimille. Toisia eläimiä harmitti jäniksen kerskunta. Kukaan ei kuitenkaan uskaltanut lähteä juoksukilpaan jäniksen kanssa. Kilpikonna astui esiin ja sanoi jänikselle: ”Minä lähdän kanssasi kilpasille.” Jänistä nauratti, kilpikonnan oli metsän hitain eläin. Jänis lähti loikkimaan pitkillä koivillaan ja kilpikonna jäi kauas taakse. Jänistä nauratti koko kilpailu. Se ajatteli, että se voisi pitää matkan varrella lepotauon, sillä kilpikonnan matelemisenhan kestäisi koko päivän. Jänis heittäytyi makoilemaan puun varjoon ja pian se nukahti. Kilpikonna ryömi sinnikkäästi eteenpäin. Lopulta se ohitti nukkuvan jäniksen ja voitti juoksukilpailun. (Juusola 2015: 22–23).

- Keskustellaan sinnikkyydestä ja kaveruudesta. Pohditaan tarinan opetusta.
- Kirjoitetaan taikasanoja, keuhutaan kaveria. Kehusanat ovat aarteitamme. Kerrotaan toisista kivoja asioita, vahvuuksia ja missä kaveri on hyvä ja taitava. Joskus toiset huomaavat ne paremmin kuin itse. Kirjoitetaan taika/kehusanat lapsen paperille.

- Kerrataan tabletilla valokuvaamista. Sen jälkeen kuvataan päiväkodin sisällä lempi-paikkoja yhdessä.
- Keskustellaan valokuvista ja lempipaikoista.
- Valitaan tulostettavat valokuvat ensi kertaa varten.
- Rentoudutaan tuttuun mielikuvaharjoitukseen kuten tuokiolla 2.
- Lopuksi lapset arvioivat tuokion hymiöin ja sanoin.

Neljäs tuokio

Tuokion sisältö: Edellisten tuokioiden muistelu, askartelu, vahvuuksien ja positiivisten asioiden keksiminen etunimen kirjaimista.

Tavoitteet: Minäkäsityksen vahvistuminen, merkityksellisyyden ja itsensä tärkeäksi tunteminen. Tavoitteena on lisäksi kansion koostaminen. Lapset saavat sen kotiinsa muistoksi tuokioista.

Menetelmät: Keskustelut, kehuminen, valokuvien katselu, kansioiden koostaminen ja myönteisen kohtaamisen työote.

Välineet: Tulostetut valokuvat, kartonkeja, saksia, rei'ittäjä, liimaa, materiaalit edellisiltä tuokioilta, koristeita, vahvuustarroja, Olen arvokas- diplomit, nauhaa, kyniä ja arviointi-hymiöt.

Kuva 8. Kuvia kansioista

- Muistellaan edellisiä toimintakertojen leikkejä ja tehtäviä.
- Valmistetaan kansiot liimaamalla ja leikkaamalla tehtävät ja valokuvat muistoksi kansioon. Lisänä voi käyttää vahvuustarroja ja koristeita.
- Keksitään etunimen kirjaimista mukavia adjektiiveja, jotka kirjoitetaan kansioihin, esimerkiksi Maija: M musikaalinen, A ainutlaatuinen, I iloinen, J juhlava, A auttavainen.
- Lopuksi lapset saavat arvioida tuokion ja kansion valmistamisen hymiöin ja sanallisesti. Mielipiteistä voidaan keskustella myös kansion koostamisen aikana.
- Lapset saavat viedä kansiot kotiinsa.

Kansio toimii voimauttavana kokemuksena ja muistona, josta voi keskustella yhä uudelleen. Kuvista ja tehtävistä keskustelemalla lapset voivat tuntea olevansa hyväksytyjä ja kokea itsensä arvostetuiksi päästessään vaikuttamaan tuokioiden kulkuun. Lapsen kokemus toimia itse valokuvaajana ja omien tunteiden pohtiminen toimivat voimauttavina elementteinä.

Lisäksi lasten kanssa voi keskustella minkälaisia tunteita ja ajatuksia tuokiot herättivät. Ovatko lapset esimerkiksi tyytyväisiä, innostuneita tai jotain muuta. Kuuntelevalla ja keskustelevalle kasvattajalla ja ryhmän muiden lasten osallisuudella on suuri merkitys siihen, että lapset pääsevät tuomaan omia ajatuksiaan esille ja kuulemaan kehuja toinnastaan.

Kuva 9. Vahvuusvaris ja varisserkku kiittävät!

Espoon huoltajan suostumus

Kasvun ja oppimisen toimiala**SUOSTUMUS****Huoltajan suostumus oppilaan osallistumisesta tutkimuksen aineiston tuottamiseen**

Opinnäytetyössämme **Lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa** kiinnitämme huomiota lapsen kohtaamiseen sekä lapsen vahuuksien esille tuomiseen. Nämä teemat toteutuvat tuokioissamme, jotka ovat normaalin varhaiskasvatuspäivän aikana. Toteutamme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden X ryhmässä, n. kuuden lapsen pienryhmässä.

Tuokioita on 4 kertaa ja ne ovat osa normaalia varhaiskasvatustoimintaa. Lasten kanssa toiminta sisältää keskustelua, tehtäviä ja esineiden, paikkojen tai leikkien valokuvaamista sisällä ja ulkona. (Emme valokuvaa henkilöitä). Voimauttavina tehtävinä tuokioissamme ovat muun muassa piirtäminen, valokuvaaminen, vahuuksia havainnollistava helmipurkkitehtävä, vahvuusrannekkeen tekeminen, kansion koostaminen omista tehtävistä ja tulostetuista valokuvista.

Keskustelemme kaikilla tapaamisillamme siitä, mitä mieltä lapset ovat toimintatuokiostamme. He saavat arvioida niitä sanallisesti ja hymiöiden avulla. Lasten osallistuminen tuokioihimme, heidän kokemuksensa sekä heidän verbaliset, että nonverbaaliset tunteensa auttavat meitä kehittämään ja arvioimaan tuokioidemme soveltuvuutta lasten kanssa työskennellessä.

Havainnoimme lasten toimintaa, mutta arviointimme kohdistuu ainoastaan menetelmään, lasten myönteiseen kohtaamiseen ja voimaantumiseen, ei lapsen suoriutumiseen.

Osallistuminen on vapaaehtoista ja kesken pois jääminen on myös täysin mahdollista ilmoittamalla siitä suullisesti tai kirjallisesti meille. Tutkimuksessamme ei synny aineistoa.

Eettisesti olemme huomioineet, että kunnioitamme lapsia, ymmärrämme heidän ihmisoikeutensa, ihmisarvonsa ja itsemääräämisoikeutensa.

Suostumustanne harkitessanne, voitte esittää lisäkysymyksiä tutkijoille, yhteystiedot alla.

1 TUTKIMUS	<p>Tutkimuksen nimi:</p> <p>Lapsen myönteinen kohtaaminen ja voimaantumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa</p> <p>Organisaatio/yksikkö, johon tutkimus tehdään Metropolia AMK, Myllypuro</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus</p> <p>Pro gradu Lisensiaattityö Väitöskirja Muu opinnäytetyö Muu, mikä?</p>		
2 TUTKIJAN TIEDOT	<p>Etu- ja sukunimi Kirsikka Tschaplin ja Johanna Piskunen</p> <table border="1" data-bbox="550 633 1171 745"> <tr> <td data-bbox="550 633 1171 745">Sähköpostiosoite kirsikka.tschaplin@metropolia.fi johanna.piskunen@metropolia.fi</td> <td data-bbox="1171 633 1441 745">Puhelinnumero</td> </tr> </table> <p>Tutkimuksen vastuullinen johtaja / arvo Lehtori Miia Ojanen</p>	Sähköpostiosoite kirsikka.tschaplin@metropolia.fi johanna.piskunen@metropolia.fi	Puhelinnumero
Sähköpostiosoite kirsikka.tschaplin@metropolia.fi johanna.piskunen@metropolia.fi	Puhelinnumero		
3 SUOSTUMUS	<p>Lapsen nimi:</p> <p> </p> <p>Annan suostumukseni sille, että lapseni osallistuu tutkimuksen tiedotteessa kuvatun tutkimustyön aineiston tuottamiseen</p> <p>En anna suostumustani lapseni osallistumiseen tähän tutkimukseen</p>		
4 ALLEKIRJOITUS	<p>Huoltajan allekirjoitus</p> <p> </p> <p>Nimenselvennys</p> <p> </p> <p>Paikka ja aika</p>		
5 TUTKIMUSLUPA	<p>Tutkimukselle on myönnetty Espoon Kasvun ja oppimisen toimialan tutkimuslupa.</p> <p>N:ro 30 pvm 18.6.2024</p>		